

Julie Badisco
Erasmushogeschool – Universitaire Associatie Brussel
Departement Toegepaste Taalkunde
Promotor: Dave Sinardet

Berichtgeving over BHV

Een vergelijking van

Nederlandstalige en Franstalige nieuwsmedia

Masterproef ingediend voor het behalen van de graad van
Master in de Journalistiek

Academiejaar 2007-2008

Uit: Het Parool, 9/07/08

DANKWOORD

Dank aan iedereen die mij geholpen heeft deze masterproef tot een goed einde te brengen, of het nu om academische, emotionele of logistieke steun gaat:

Dave Sinardet, Eric Bracke, Peter Van Aelst, Bram, Dorien, Lindsay, Greet, Karen, Laura, Sven, Christa, pa, ma, Jonathan, Kim, Jeroen, Jef, Koske, Sanca, Chip, Bert, Thomas, C, Thieu, Tijn, Jos, Annelore, Marie, Peter, Liese, Lise, Inge, Jana, Manuela, Willy, Marc en Albert.

Bedankt!

ABSTRACT

Deze masterproef bestudeert de berichtgeving over Brussel-Halle-Vilvoorde. Via een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek van twee Nederlandstalige en twee Franstalige kranten wordt nagegaan of er verschillend bericht wordt over deze materie.

In het eerste deel schetsen we een theoretisch kader met een overzicht van de geschiedenis van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde en de reden waarom die kieskring een symbooldossier vormt. We zetten ook de theorieën uiteen waarop we ons baseren voor ons eigen onderzoek, en we kijken in vogelvlucht naar reeds eerder uitgevoerde, gelijkaardige onderzoeken.

In het tweede, empirische deel voeren we ons eigen onderzoek uit. Het kwantitatieve stuk dient om de hoeveelheid aandacht van de Nederlandstalige en Franstalige kranten voor het onderwerp 'Brussel-Halle-Vilvoorde' in kaart te brengen, het kwalitatieve stuk staat borg voor een analyse van de inhoud van de krantenartikels.

Uit het onderzoek kunnen we besluiten dat er grote verschillen bestaan tussen de Nederlandstalige en Franstalige kranten, zowel wat betreft de hoeveelheid aandacht voor het thema als de gebruikte invalshoeken. Franstalige kranten besteden de meeste aandacht aan Brussel-Halle-Vilvoorde, en doen dat vanuit de idee dat België moet blijven voortbestaan. Nederlandstalige kranten beperken hun aandacht, en redeneren dat het land een staatshervorming nodig heeft om efficiënt bestuurd te worden. Beide visies zijn niet onverzoenbaar, maar worden in de kranten wel op die manier gerepresenteerd. Het communautaire debat wordt op twee verschillende niveaus gevoerd, waardoor de twee taalgroepen zowel letterlijk als figuurlijk een andere taal spreken.

INHOUDSOPGAVE

DANKWOORD	3
ABSTRACT	4
INHOUDSOPGAVE	5
INLEIDING	7
1 Het probleem Brussel-Halle-Vilvoorde	8
1.1 Geschiedenis.....	8
1.2 Een symbooldossier	10
2 Framing	12
3 Probleemstelling en eerder onderzoek.....	14
4 Methodologie	17
4.1 Mixed methods.....	17
4.2 Afbakening onderzoeksmateriaal	18
4.2.1 Selectie dagbladtitels	18
4.2.2 Selectie exemplaren	20
4.2.3 Selectie artikels.....	21
5 Kwantitatief onderzoek	22
5.1 Operationalisering	22
5.2 Methode	23
5.3 Analyses.....	24
5.3.1 Aantal artikels.....	24
5.3.2 Oppervlakte artikels.....	25
5.3.3 Oppervlakte koppen en foto's.....	26
5.3.4 Plaats in de krant	28
5.4 Besluit	30
6 Kwalitatief onderzoek	31
6.1 Methode	31
6.2 Analyses.....	31
6.2.1 De andere taalgroep	31

6.2.2	De staatshervorming en splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde	34
6.2.3	De actoren.....	36
6.2.4	De regeringsvorming	38
6.2.5	De stemming in de Kamercommissie.....	40
6.2.6	Evolutie van de politieke consensus	42
6.3	Besluit	44
7	Algemeen besluit.....	45
8	Relatie met het praktijkgedeelte.....	49
BIBLIOGRAFIE.....		51
BIJLAGEN		54

INLEIDING

In deze masterproef werpen we ons licht op de berichtgeving over Brussel-Halle-Vilvoorde in de Franstalige en Nederlandstalige pers. Deze kieskring staat symbool voor de communautaire spanningen in België en is een goede graadmeter voor de representatie van de verhoudingen tussen Vlamingen en Franstaligen. Zonder al te grove veralgemeningen te maken, kunnen we aan de hand van een onderzoek naar de berichten over Brussel-Halle-Vilvoorde een beeld schetsen van de verschillen tussen de Nederlandstalige en Franstalige pers.

In het theoretische deel zetten we de geschiedenis van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde uiteen en leggen we uit waarom het dossier zo zwaar doorweegt binnen de communautaire onderhandelingen. Vervolgens creëren we een theoretisch kader, waarop we onze hypothesen en onderzoeksvragen baseren.

In het empirische deel gebruiken we een 'mixed methods'-design, waarbij we kwantitatieve en kwalitatieve methoden combineren. We beschouwen beide onderzoekstypes als gelijkwaardig en wenden ze aan om na te gaan welk belang de kranten aan Brussel-Halle-Vilvoorde besteden en of ze in hun aandacht voor het thema een andere invalshoek gebruiken. Het onderzoek richt zich dus zowel op de hoeveelheid aandacht als op de eigenlijke inhoud van de artikels.

Tot slot koppelen we beide delen van het onderzoek aan elkaar en geven we onze voornaamste bevindingen weer in het algemeen besluit.

1 Het probleem Brussel-Halle-Vilvoorde

1.1 Geschiedenis

Berichten over de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde zijn alomtegenwoordig in de media. De laatste jaren lijkt het onderwerp niet meer weg te branden uit de vaderlandse actualiteit. Om te kunnen begrijpen waarom dit dossier zo'n heet hangijzer is, geven we een overzicht van de geschiedenis van deze controversiële kieskring.

De vestiging van de kieskringen in de provincie Brabant komt voort uit een taalkundig compromis uit 1962-1963. Hoewel Brussel-Halle-Vilvoorde voordien ook al bestond, met name als het administratieve arrondissement Brussel. Maar in de periode 1962-1963 legde de regering Lefèvre-Spaak de taalgrens wettelijk vast en riep ze het eentalig administratief arrondissement Halle-Vilvoorde in het leven. Zes gemeenten in de rand rond Brussel (Kraainem, Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem), waar een groot aantal Franstaligen woonden, kregen taalfaciliteiten en vormden een apart administratief arrondissement. Zo werd het vroegere grote, tweetalige arrondissement Brussel in 1963 in drie delen gesplitst: het tweetalige Brussel-Hoofdstad, het eentalige Halle-Vilvoorde en het arrondissement Randgemeenten. In 1970 werden die laatste twee arrondissementen samengevoegd. Vanaf dat moment bestond de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde uit twee administratieve arrondissementen. Deze bestuurlijke splitsing werd echter niet doorgetrokken voor verkiezingen, waardoor die nog altijd in de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde werden georganiseerd. Ook voor het gerecht gold de splitsing niet (Delwit, 2005: 12-13; Sinardet, 2008a: 9).

Die situatie kende al gauw tegenkanting van de Vlaamse beweging. Zij stelde een aparte kieskring Halle-Vilvoorde voor. Omdat de Vlaamse beweging de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde bleef eisen, was dat thema steeds aanwezig bij de vele institutionele onderhandelingen van de daaropvolgende jaren, zij het soms op de achtergrond. Ook de meeste Vlaamse politieke partijen verdedigden de vraag tot splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. Toch stond dit thema nooit hoog op de politieke agenda, omdat de meeste traditionele Vlaamse partijen inzagen dat een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde deel moest uitmaken van een grotere staatshervorming waarbij ook de taalproblematiek in Brussel behandeld zou moeten worden (Sinardet, 2008a: 10).

In 2002 voerde de regering-Verhofstadt I de provinciale kieskringen in. Dat betekent dat alle oude arrondissementele kieskringen werden samengevoegd tot grotere provinciale

kieskringen. Sindsdien vallen alle kieskringen in België samen met provincies, behalve de kieskringen Brussel-Halle-Vilvoorde en Leuven. In die periode werkte de regering een regeling uit waarbij de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde voor de Vlamingen zou samenvallen met de kieskring Leuven en zo een kieskring Vlaams-Brabant-Brussel zou vormen. Anderzijds zou de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde wel behouden blijven, waar zowel Franstalige als Nederlandstalige lijsten ingediend konden worden. In 2003 oordeelde Het Grondwettelijk Hof (toen nog Arbitragehof) in een arrest dat deze regeling ongrondwettelijk was. Daardoor werd teruggekeerd naar de oorspronkelijke electorale situatie uit Brabant, met behoud van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Omdat deze situatie, namelijk een deel van het land zonder provinciale kieskringen, niet lang houdbaar was, stelde het Grondwettelijk Hof dat er een oplossing gevonden moest worden tijdens de vier jaar na de verkiezingen van 2003 (Delgrange, Lagasse & Van Nieuwenhove, 2008: 26 in Sinardet, 2008a: 10-11). Opvallend is dat volgens veel Vlaamse actoren het arrest van het Grondwettelijk Hof een verplichte splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde inhield. Dat is een verkeerde interpretatie, want het Hof schreef enkel een 'grondwettelijk correcte kiesregeling' voor. Dat hebben de Vlaamse media en partijen later ook toegegeven (Delwit, 2005: 16).

Naar aanleiding van het arrest van het Grondwettelijk Hof werd de kwestie Brussel-Halle-Vilvoorde opnieuw brandend actueel. Bij de regionale verkiezingen in 2004 namen alle Vlaamse partijen de eis tot splitsing van de kieskring in hun programma op. Ook in het Vlaams regeerakkoord van 2004 stond dat de splitsing 'onverwijld' gerealiseerd zou worden (Sinardet, 2007: 108-109).

In het voorjaar van 2005 overlegde de regering-Verhofstadt II over de kwestie. Verschillende voorstellen passeerden de revue, maar over geen enkele oplossing wisten de onderhandelaars het eens te worden. Hierdoor verkeerde het land maandenlang in een quasi-crisissfeer (Sinardet, 2007: 109).

Na de verkiezingen van 10 juni 2007 kwam de kwestie Brussel-Halle-Vilvoorde op tafel te liggen bij de regeringsonderhandelingen. Omdat de onderhandelaars er niet in slaagden een akkoord te bereiken, werd op 7 november 2007 het voorstel om de kieskring te splitsen gestemd in de Commissie Binnenlandse Zaken van de Kamer. Na een wekenlange crisissfeer stemden de Vlaamse partijen – met uitzondering van Tinne Van der Straeten, de afgevaardigde van Ecolo-Groen! – allemaal voor de splitsing van de

kieskring. De Franstalige partijen besloten een belangenconflict¹ in te roepen om de parlementaire procedure voor minstens 120 dagen uit te stellen (Sinardet, 2008a: 13).

Op 8 mei 2008 werd gestemd om Brussel-Halle-Vilvoorde op de agenda van de Kamer te zetten. De Vlaamse Kamerleden stemden voor, de Franstalige tegen, met de uitzondering van de twee leiders van de tweetalige fractie Ecolo-Groen!. Deze keer riepen de Franstaligen uit het Brussels Parlement via de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof) een belangenconflict in, waardoor het dossier vier maanden werd uitgesteld (Sinardet, 2008a: 14).

1.2 Een symbooldossier

Waarom weegt een dossier, dat slechts betrekking heeft op enkele tienduizenden Belgen en van niemand het dagelijks leven in gevaar brengt, zo zwaar door? Waarom kan het plots tot instabiliteit leiden?

In de eerste plaats omdat het om veel meer draait dan een enkele kieskring. Zoals eerder vermeld, gaat het dossier terug op het vastleggen van de taalgrens in 1963 en op de discussie rond het territorialiteits- versus het personaliteitsbeginsel. Vlamingen hanteren het eerste principe, Franstaligen het tweede. Volgens het territorialiteitsbeginsel moet je de taal spreken van het grondgebied waar je je bevindt. Franstaligen moeten dus Nederlands spreken wanneer ze in Vlaanderen zijn. Het personaliteitsbeginsel gaat er dan weer van uit dat je een taal en cultuur met je meedraagt, en dat je die niet zomaar achterwege kan en moet laten. Je kan die overal beoefenen, ook op anderstalig grondgebied. Dat is het standpunt van de Franstaligen (Sinardet, 2007: 109).

Bovendien spelen ook electorale belangen mee. De Franstalige partijen verdedigen het personaliteitsbeginsel en beschouwen de Franstaligen in Vlaanderen als een minderheid die beschermd moet worden. Daarom willen ze een electorale band met de Franstaligen in Brussel en in de rand rond Brussel behouden. Een splitsing van de kieskring zou het einde van die band en dus het verlies van heel wat stemmen betekenen. Met name MR en FDF hebben veel kiezers in de rand rond Brussel die ze niet graag zouden verliezen (Sinardet, 2008b: 1019).

¹ Een belangenconflict is een conflict tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten. Een belangenconflict kan ingeroepen worden als een andere overheid vindt dat ze geschaad wordt. Via een vaste procedure kan een belangenconflict een dossier zes maanden uitstellen (LOB, 2007).

Hierdoor verloopt de wederzijdse representatie van Vlamingen en Franstaligen in het politieke discours rond Brussel-Halle-Vilvoorde in grote mate volgens aloude patronen. Vlaamse politici representeren Franstaligen als imperialisten die het Vlaamse karakter van de Vlaamse randgemeenten rond Brussel niet erkennen en arrogant weigeren zich daaraan aan te passen. In dit discours vormt het thema van de bewuste pogingen tot verfransing de rode draad. Franstalige politici op hun beurt stellen Vlamingen voor als communautaire radicalen die, vooruit gedreven door het Vlaams Belang, aansturen op een splitsing van het land. In dit discours zijn de Vlamingen de 'ondergraver' van de Belgische Staat (Sinardet, 2007: 109).

Verder werd het discours over natievorming de laatste jaren fundamenteel gewijzigd. Zowel CD&V, N-VA en een deel van het Vlaams Belang veranderden van een typisch nationalistische retoriek naar een onverdachte en rationele bestuurlijke analyse. Het land moet gesplitst worden omdat het nood heeft aan 'goed bestuur' en omdat het Belgische systeem niet werkt, niet uit de nationalistische gedachte dat volk en staat moeten samenvallen (Sinardet, 2007: 110).

Aloude grieven, zoals de transfers van Vlaanderen naar Wallonië in de sociale zekerheid, worden nog steeds naar voren gebracht. Zo'n discours stelt de Vlamingen voor als goede, efficiënte bestuurders en associeert Wallonië met slecht en inefficiënt bestuur en verkwisting. Toch blijven zulke voorstellingen impliciet naar verschillen in volksaard verwijzen en blijft stereotypering de onderbouw ervan vormen (Sinardet, 2007: 110-111).

Het dossier Brussel-Halle-Vilvoorde is dus niet enkel een politiek dossier, het heeft in grote mate ook te maken met wederzijdse beeldvorming en stereotypering. Hieronder gaan we na hoe die beelden tot stand kunnen komen en welke invloed ze kunnen uitoefenen op het publiek.

2 Framing

Het centrale concept in dit onderzoek naar communautaire beeldvorming is 'framing'. Via 'framing' worden twee aspecten uit het communicatieproces verbonden: enerzijds geven journalisten op een typische manier vorm aan het nieuws, anderzijds neemt het publiek deze vormen over en benadert het de realiteit op een gelijkaardige manier als de journalisten (McQuail, 2000: 495 in Van Gorp, 2004: 3). Zo'n vorm of 'frame' kan dan ook gedefinieerd worden als een *standvastige, metacommunicatieve boodschap die het structurerende denkbeeld weergeeft dat een nieuwsbericht samenhang en betekenis verleent* (Van Gorp, 2004: 3). Er is dus sprake van wisselwerking: frames beïnvloeden de perceptie en de perceptie beïnvloedt de interpretatie van de boodschap. Framing heeft zowel betrekking op het construeren van nieuws als op wat het publiek ermee aanvangt.

Het structurele aspect van framing waar de definitie op wijst, geeft aan dat een frame geen willekeurig gekozen invalshoek is, maar een onderdeel van een uitgebreid proces van beeldvorming. Volgens Entman (1993) duiken frames in minstens vier fases van het communicatieproces op: bij de zender, de boodschap, de ontvanger en de cultuur. De zender bepaalt wat hij zal zeggen op basis van bewuste of onbewuste framing-oordelen. Die oordelen haalt de zender uit de boodschap, waarvan de frames alleen naar boven komen via de aan- of afwezigheid van kernwoorden, stoplappen of stereotiepe beelden. Hierdoor loopt de ontvanger een grote kans om in zijn eigen denken en conclusies de framing-intentie van de zender te weerspiegelen. Ten slotte vinden we al de gebruikte frames terug in de cultuur. Die vormt de set van frames die in het discours, het denken en het handelen van de meeste personen in een sociale groep voorkomen (Entman, 1993: 52).

Frames beïnvloeden dus het hele communicatieproces, van zender tot ontvanger. Maar hoe werken frames precies? Entman (1993) stelt dat frames bepaalde delen informatie, die het onderwerp vormen van de communicatie, selecteren en beklemtonen. Door dat beklemtonen wordt een deel van de informatie sneller opgemerkt en krijgt het meer betekenis voor het publiek, want de kans is groot dat de ontvanger de informatie op die manier beter begrijpt en makkelijker onthoudt (Fiske & Taylor, 1991 in Entman, 1993: 53). Een boodschap kan informatiedeeltjes op verschillende manieren laten opvallen: door ze doelgericht te plaatsen of te herhalen, of door ze te associëren met cultureel bekende symbolen. Eigenlijk kan eender welk deel uit een boodschap opvallen, zolang het maar met de bestaande schema's in het hoofd van de ontvanger overeenstemt. Opvallend is bovendien dat je zelden een tegengesteld frame in dezelfde boodschap zal opmerken, meestal is zo'n frame geheel of gedeeltelijk afwezig.

Zeker in politieke berichtgeving tref je amper tegengestelde frames aan. Wanneer een journalist een bepaald frame gebruikt in zijn berichtgeving, blijft hij dat frame aanhouden. Vaak komt dat frame overeen met de heersende politieke consensus, waardoor een frame als een blauwdruk van de politieke macht gezien kan worden. Het frame geeft aan wie de belangrijke actoren zijn en welke belangen de boodschap domineren.

Hieruit blijkt de grote sociale macht die van frames uitgaat. Wanneer een frame algemeen aanvaard is, is de kans groot dat een nieuwsmiddeel geloofwaardigheid bij het publiek verliest als het opeens een ander frame hanteert. In het slechtste geval begrijpt het publiek de boodschap dan niet meer. Met de kijk-, luister- en leescijfers in het achterhoofd hebben nieuwsmiddeelen er vaak alle belang bij steeds dezelfde frames te gebruiken. De macht van een frame kan dus zo groot zijn als de macht van taal zelf (Entman, 1993: 55).

Kortom, framing is onvermijdelijk voor journalisten. Wanneer ze via framing geïsoleerde onderwerpen interpreteren, kunnen ze onmogelijk objectief zijn en zullen ze altijd een zekere (onbedoelde) vertekening veroorzaken. Het probleem is dat journalisten zich daar vaak niet bewust van zijn (McQuail, 2005: 279).

Toegepast op het thema 'Brussel-Halle-Vilvoorde' gaan we ervan uit dat framing een interessant uitgangspunt vormt om de berichtgeving rond dit thema te onderzoeken. We zullen nagaan of we verschillende frames vinden in Nederlandstalige en Franstalige kranten, en of populaire kranten het onderwerp anders in beeld brengen dan kwaliteitskranten. Bovendien stellen we ons de vraag of de communautaire berichtgeving een weerspiegeling is van de politieke consensus, en of deze eventuele weerspiegeling op korte tijd kan veranderen. Het effect van framing op de attitudes en opvattingen van het publiek zou ons te ver leiden, dat is het onderwerp van receptie-onderzoek.

3 Probleemstelling en eerder onderzoek

Het onderzoek richt zich op vier Belgische kranten en hoe zij rapporteren over Brussel-Halle-Vilvoorde. Gelijkaardig krantenonderzoek rond dit specifieke thema is nog niet eerder uitgevoerd, maar in haar licentiaatsverhandeling maakte Verriest (2005) wel een studie naar de algemene communautaire beeldvorming in zes Belgische kranten. Zij ging op kwantitatieve wijze na hoeveel aandacht de media hebben voor het andere landsdeel. Daarbij kwam ze tot de bevinding dat Belgische kranten in het algemeen weinig aandacht besteden aan de andere gewesten. Wel stelde ze vast dat de aandacht van Franstalige kranten voor het Vlaamse Gewest iets hoger ligt dan de aandacht van Nederlandstalige kranten voor het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap (Verriest, 2005: 85-86).

Sinardet (2007) bestudeerde in zijn doctoraatsonderzoek de representatie van de nationale 'andere' op televisie. Daarvoor analyseerde hij onder andere de duidingprogramma's *De Zevende Dag* (VRT) en *Mise Au Point* (RTBF). Uit dat onderzoek bleek eveneens dat Franstalige nieuwsuitzendingen iets meer Vlaamse actoren en onderwerpen selecteren dan omgekeerd. Ook de selectie van de elementen daarbinnen verschilt. Wanneer de Franstalige openbare omroep op de Vlaamse politieke wereld focust, is dat vooral vanuit het lot van 'de Franstaligen' dat zich grotendeels in die Vlaamse politieke wereld afspeelt. Aan Vlaamse kant is er minder aandacht voor politieke evoluties in Wallonië. De onderwerpen die wel geselecteerd worden, hebben dikwijls een lading die verbonden is met de rol van de PS in Wallonië (Sinardet, 2007: 447).

Een ander onderzoek ging de tabloidisering van het Vlaamse krantenlandschap na. Hauttekeete, Peersman en Debackere (2002) stelden een steeds groter wordende divergentie vast in de politieke berichtgeving: kwaliteitskranten als *De Standaard* en *De Morgen* brengen beduidend meer politiek dan populaire kranten als *Het Laatste Nieuws* en *Het Volk*. De aandacht voor politiek is bij die laatste kranten zelfs afgenomen in de loop der jaren. Bovendien gaan de politieke artikels in populaire kranten vergezeld van grotere koppen en grotere foto's dan die in de kwaliteitskranten. Door die divergentie in de politieke berichtgeving maken de onderzoekers gewag van een steeds groter wordende kloof tussen de lezers van beide krantentypes. Wie al goed geïnformeerd is over politiek, vergroot zijn kennis, maar wie slechts oppervlakkige kennis bezit over het politieke reilen en zeilen, slaagt er niet in deze kennis aan te vullen en riskeert een verminderde kennis van het politieke bedrijf. Met alle gevolgen van dien in het stemhokje (Hauttekeete, Peersman & Debackere, 2002: 365).

Deze eerdere onderzoeksresultaten dienen als basis voor ons eigen onderzoek. We zullen met name nagaan of we de bevindingen van Sinardet (2007), die van toepassing zijn op televisie, ook kunnen uitbreiden tot het krantenlandschap. Daarnaast onderzoeken we ook of we de tabloidisering, die Hauttekeete e.a. (2002) aantoonde, ook zelf terugvinden en of deze grote verschillen oplevert in de berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde. We spitsen ons toe op twee centrale onderzoeksvragen.

1. Welk belang hechten de Nederlandstalige en Franstalige kranten aan Brussel-Halle-Vilvoorde?
2. Welke frames duiken op in de Nederlandstalige en Franstalige kranten bij de berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde?

We delen de eerste onderzoeksvraag op in twee hypothesen.

- 1.1 Franstalige kranten besteden meer aandacht aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan Nederlandstalige kranten.
- 1.2 Kwaliteitskranten besteden meer aandacht aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan populaire kranten.

Om deze hypothesen te kunnen toetsen, operationaliseren we ze in volgende indicatoren.

- 1.1.1 Franstalige kranten bevatten meer artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde dan Nederlandstalige kranten.
- 1.1.2 Nederlandstalige kranten bevatten kleinere artikels met een kleinere tekst over Brussel-Halle-Vilvoorde dan Franstalige kranten.
- 1.1.3 Nederlandstalige kranten bevatten grotere koppen en grotere foto's over Brussel-Halle-Vilvoorde dan Franstalige kranten.
- 1.1.4 In de Franstalige kranten staan artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde vaker op de voorpagina of vooraan in de krant.
- 1.2.1 Kwaliteitskranten bevatten meer artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde dan populaire kranten.
- 1.2.2 Populaire kranten bevatten kleinere artikels met een kleinere tekst over Brussel-Halle-Vilvoorde dan kwaliteitskranten.
- 1.2.3 Populaire kranten bevatten grotere koppen en grotere foto's over Brussel-Halle-Vilvoorde dan kwaliteitskranten.
- 1.2.4 In de kwaliteitskranten staan artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde vaker op de voorpagina of vooraan in de krant.

De tweede onderzoeksvraag, die het effect van framing nagaat, wordt uitgewerkt in vier kleinere vragen.

- 2.1 Gebruiken de Franstalige en Nederlandstalige kranten verschillende frames in hun berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde?
- 2.2 Gebruiken de kwaliteitskranten en populaire kranten verschillende frames in hun berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde?
- 2.3 Vertegenwoordigen deze frames het Vlaamse/Franstalige politieke standpunt? Of beide?
- 2.4 Evolueren deze frames mee met het Vlaamse/Franstalige politieke standpunt over Brussel-Halle-Vilvoorde?

Een belangrijke opmerking betreft de terminologie in dit onderzoek. We spreken steeds over 'Franstaligen' en niet over 'Walen', tenzij we het expliciet over deze bevolkingsgroep hebben. De Waalse bevolking bestaat namelijk uit de bewoners ten zuiden van de taalgrens, terwijl de groep Franstaligen naast de Walen ook de Franstalige Brusselaars omvat. 'Walen' in plaats van 'Franstaligen' gebruiken is een *pars pro toto*, een deel voor het geheel (Net als het gebruik van 'Engeland' wanneer heel het Verenigd Koninkrijk bedoeld wordt of het gebruik van 'Holland' wanneer naar Nederland wordt verwezen). Het gebruik van de term 'Waals' is in deze context ook institutioneel incorrect, in die zin dat er institutioneel geen 'Waalse gemeenschap' bestaat. Een verwarring van deze twee begrippen duidt volgens Sinardet (2007) niet zozeer op '(...) een gebrekkige kennis van de staatsstructuren (in het andere landsdeel), maar op een gebrek aan kennis over de visie op regionale en communautaire identiteiten in Franstalig België, waarvan de staatsstructuren een reflectie zijn (en omgekeerd).' (Sinardet, 2007: 350-351).

4 Methodologie

4.1 *Mixed methods*

Om de kranten grondig en genuanceerd te bestuderen, wordt in dit onderzoek geopteerd voor een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve methoden of, met andere woorden, een 'mixed methods'-design. Johnson en Onwuegbuzie (2004: 17 in Sinardet, 2007: 215-216) definiëren zo'n onderzoeksvorm als 'the class of research where the researchers mixes or combines quantitative and qualitative research techniques, methods, approaches, concepts or language into a single study.' Johnson en Onwuegbuzie gaan er dus van uit dat beide methoden compatibel zijn, en promoten daarom de intrinsieke meerwaarde van een gecombineerde aanpak. Ook in ons eigen onderzoek streven we naar een perfecte verzoening van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. Die combinatie zou zowel een globaal beeld van de bestudeerde teksten als een grondige studie van de tekstuele inhoud moeten opleveren.

De inhoud van de kranten zullen we via de techniek van de inhoudsanalyse bestuderen. Over de terminologie van deze techniek bestaat niet altijd overeenstemming. Sommigen (Hofstetter, 1981; Berger, 1998; Deacon, Pickering e.a., 1999; Fiske & Hartley, 2003; Gardikiotis, 2003 in Sinardet, 2007: 215-216) vereenzelvigen 'inhoudsanalyse' met de traditionele kwantitatieve analyse of stellen zelfs dat kwalitatieve inhoudsanalyse eigenlijk geen inhoudsanalyse is (Neuendorff, 2001 in Sinardet, 2007: 215-216). Voor kwalitatieve inhoudsanalyse wordt dan dikwijls de term 'tekstuele analyse' gebruikt. Omdat we ervan uitgaan dat kwantitatieve en kwalitatieve analyses complementair zijn, zullen we in dit onderzoek de termen 'kwantitatieve inhoudsanalyse' en 'kwalitatieve inhoudsanalyse' gebruiken (Sinardet, 2007: 215-216).

Kwalitatieve inhoudsanalyse verschilt op een aantal belangrijke vlakken van kwantitatieve inhoudsanalyse. Bij de kwalitatieve variant richt de onderzoeker zich meer op de latente inhoud, hecht hij veel belang aan de relatie tussen tekst en context, wil hij de betekenisstructuur van de media-inhoud reconstrueren en speelt zijn eigen interpretatie een belangrijke rol. Bovendien is de geanalyseerde media-inhoud meestal beperkter dan bij kwantitatieve inhoudsanalyse. Die is dan weer uitermate geschikt om grote hoeveelheden media-inhoud op een grote schaal te bestuderen, waarbij het proces van datareductie centraal staat. Belangrijk om daarbij in het achterhoofd te houden is dat een overdreven reductie van grote hoeveelheden media-inhoud tot kwantitatieve data geen volledig beeld oplevert van betekenisproductie. We krijgen dan wel een idee

welke informatie als relevant beschouwd wordt (en welke niet), maar weten niks over de inhoud van die informatie. Daarom bestudeert een 'mixed methods'-design zowel de betekenissen die geproduceerd worden als de manier waarop deze gerepresenteerd worden (Sinardet, 2007: 219-222).

Samenvattend kunnen we zeggen dat kwalitatieve inhoudsanalyse een goed zicht geeft op de betekenisproductie 'within text', maar dat het faalt om 'the big picture' weer te geven. Daar is kwantitatieve inhoudsanalyse beter geschikt voor, die techniek brengt de betekenisproductie in kaart 'across texts', maar levert minder inzicht in de eigenlijke inhoud. Belangrijk is ook dat kwantitatieve en kwalitatieve analyse op gelijke hoogte staan. Het ene mag niet louter als context dienen voor het andere (Sinardet, 2007: 223).

4.2 Afbakening onderzoeksmateriaal

4.2.1 Selectie dagbladtitels

In dit onderzoek zullen we vier krantentitels onder de loep nemen: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure. Met deze selectie streven we naar een evenwichtige verdeling tussen Nederlandstalige en Franstalige, en tussen populaire en kwaliteitskranten.

De Standaard is het meest gelezen kwaliteitsblad in Vlaanderen, met in 2005 een gemiddelde oplage van 98.685 exemplaren per dag. Gedurende lange tijd was dit blad uitgesproken Vlaamsgezind. Hoewel de krant tegenwoordig het Vlaams-nationalistische karakter probeert te temperen en het symbool AVV/VVK ('Allen voor Vlaanderen, Vlaanderen voor Kristus') van de voorpagina haalde, blijft De Standaard toch een zekere Vlaamsgezindheid bewaren.

Het lezerspubliek van De Standaard was jarenlang relatief oud, maar de laatste jaren manifesteerde zich een verjonging van de lezers, waardoor De Standaard tegenwoordig een relatief goede spreiding heeft over de verschillende leeftijden. Algemeen genomen bevinden de lezers van De Standaard zich in de hogere sociale strata. Wanneer we de bevolking op basis van beroep en opleidingsniveau in acht sociale groepen opdelen, stellen we vast dat De Standaard het sterkst vertegenwoordigd is in de drie hoogste sociale groepen (De Bens, 2007: 310-320).

In tegenstelling tot De Standaard, heeft **Het Laatste Nieuws** zich lange tijd opgesteld als liberaal, Vlaams, humanistisch en ook antiklerikaal. Het blad is nooit officiële spreekbuis geweest van de liberale partij, maar sluit wel duidelijk aan bij het liberale gedachtegoed.

Het Laatste Nieuws is in de eerste plaats een populair blad, met veel aandacht voor human interest, regionaal nieuws en sport. Met 19 regionale edities is vooral het regionaal nieuws een belangrijke pijler bij Het Laatste Nieuws. In de loop der jaren evolueerde Het Laatste Nieuws zowel vormelijk als inhoudelijk in de richting van tabloidisering. Die evolutie legde de krant geen windeieren, want de verkoop steeg aanzienlijk. Het Laatste Nieuws mag zich dan ook de grootste krant van het land noemen, de gemiddelde oplage in 2005 bedroeg 349.350 exemplaren.

Het Laatste Nieuws trekt een breed lezerspubliek aan. Met uitzondering van de hoogste sociale groep, wordt de krant door zowat alle sociale groepen gelezen. Deze vaststelling is relatief nieuw, want tot een paar jaar geleden lag het profiel van de lezer meer uitgesproken bij de lagere sociale groepen. Ook over de verschillende leeftijdscategorieën is Het Laatste Nieuws evenwichtig gespreid, met toch een sterke aanwezigheid bij de jongere leeftijdsgroepen (De Bens, 2007: 349-353).

Le Soir stond van bij zijn ontstaan bekend als neutraal dagblad, maar nam af en toe toch politieke standpunten in, bijvoorbeeld voor het FDF bij communautaire problemen. Ook de soms anti-Vlaamse en vrijzinnige houding van het blad is niet echt neutraal te noemen. Daarom wil de krant zelf het label van neutraliteit veranderen in dat van onafhankelijkheid. Daarmee wordt bedoeld dat de krant geen bindingen heeft met politieke partijen of financiële groepen, maar wel degelijk bepaalde standpunten kan innemen.

Le Soir is een kwaliteitskrant, maar wil tegelijk een breed lezerspubliek bereiken. Net als De Standaard, scoort deze krant vooral hoog in de drie hoogste socio-economische groepen. Ook het leeftijdsprofiel van de lezers is zeer gevarieerd. Le Soir is het meest gelezen dagblad in Franstalig België, maar kampt met een dalende trend. In 2005 haalde de krant een gemiddelde oplage van 121.456 exemplaren per dag (De Bens, 2007: 424-427).

La Dernière Heure ziet zichzelf als een liberale krant en hangt de liberale doctrine aan: maximale vrijheden, tegen etatisme, voor privébezit en tegen te zware

overheidsbemoeningen. Meer dan eens leunt de krant aan bij de standpunten van de Franstalige liberale partij.

La Dernière Heure profileert zich als een boulevardblad met korte berichtjes, een vlotte schrijfstijl zonder al te veel commentaar en eenvoudige, beschrijvende titels. De klemtoon ligt op sport, televisie en faits divers. Opvallend is ook de wens om een positieve krant te zijn. Gedurende een aantal jaren luidde de slogan: 'La Dernière Heure, le journal qui ne voit pas tout en noir.'

Algemeen is La Dernière Heure een populaire krant, die vooral jonge mensen wil bereiken die belangstelling hebben voor sport en emotie. Enigszins verrassend is het socio-economische lezersprofiel van de krant: in bijna alle sociale groepen tref je lezers van La Dernière Heure aan. De grote belangstelling voor sport speelt hier waarschijnlijk een rol. De gemiddelde oplage van de krant bedroeg in 2005 120.565 exemplaren (De Bens, 2007: 469-472).

4.2.2 Selectie exemplaren

Bij een inhoudsanalyse is het belangrijk de precieze aard van de onderzoekseenheden te kennen en de steekproef daarop te baseren. Kranten vormen een niet-homogene populatie, omdat ze verschillen naar politieke kleur, religieuze achtergrond, ochtend- of avondblad, landelijk of regionaal,... Ook is een maandagkrant niet gelijk aan een weekendkrant, omdat in de eerste meer sportuitslagen zullen staan en omdat de laatste meer opiniërende artikels kan bevatten (Hüttner, Renckstorf & Wester, 1995: 138-139).

Kranten volgens een aselechte steekproef verzamelen zou een sterk vertekend beeld geven, terwijl dat volgens de probleemstelling net niet de bedoeling is. Daarom is het aangewezen te werken volgens een 'geconstrueerd weekmodel'. In een dergelijk model begint men de eerste week op maandag, de tweede week op dinsdag, de derde week op woensdag, en zo verder. In dit onderzoek selecteren we twee kranten per titel per week, te beginnen op maandag en donderdag. De volgende week kiezen we dan de dinsdag- en vrijdagkrant. In totaal bestuderen we acht weken: drie weken uit juni 2007 (van 4 tot 24 juni) en vijf weken uit oktober-november 2007 (van 25 oktober to 16 november).²

We richten ons specifiek op deze periode omdat juni en november 2007 politiek interessante tijden vormen. In juni domineerden de federale verkiezingen de kranten en

² Zie bijlage voor het exacte weekmodel

werd er uitvoerig geschreven over de campagnes van de verschillende partijen. Meermaals was de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde daar onderwerp van. Ook in november zette Brussel-Halle-Vilvoorde de toon. Op 7 november werd namelijk het splitsingsvoorstel in de Kamercommissie Binnenlandse Zaken gestemd, waarop de Franstalige partijen een belangenconflict inriepen. Omdat de kranten de dagen voor en na de stemming bol stonden van Brussel-Halle-Vilvoorde, zullen we de week van 5 november volledig analyseren. Dat wil zeggen dat we de vier krantentitels voor alle dagen van die week zullen selecteren.

4.2.3 Selectie artikels

In totaal werden 80 kranten en 278 artikels verzameld. Al deze artikels gaan specifiek over Brussel-Halle-Vilvoorde en komen uit de nationale pagina's van de kranten. Regionaal nieuws komt dus niet aan bod, omdat dergelijk nieuws in deze context niet relevant is. Als maatstaf werd de aanwezigheid van de woorden 'BHV' of 'Brussel-Halle-Vilvoorde' gekozen. Elk artikel dat een van deze woorden bevatte, werd geselecteerd. Naast de algemene artikels verzamelden we ook de editoria's over Brussel-Halle-Vilvoorde. Lezersbrieven en opiniestukken van externe schrijvers werden achterwege gelaten, omdat deze niet altijd de visie van de krant zelf vertegenwoordigen.

5 Kwantitatief onderzoek

5.1 Operationalisering

Hieronder zetten we uiteen welke variabelen we in het kwantitatieve deel van het onderzoek gebruiken om de hypothesen te toetsen.³

In de eerste plaats gaan we de **algemene berichtkenmerken** na: krantentitel, datum, weekdag en artikeltitel. Het onderscheid tussen de verschillende krantentitels maken we aan de hand van een nominale variabele met vier categorieën, waarbij elke krantentitel in een aparte categorie wordt ondergebracht. Verder noteren we de datum waarop de krant verscheen als metrische variabele en de weekdag van verschijning als nominale variabele met zes categorieën, gaande van maandag tot zaterdag. Tot slot is de titel van het artikel een nominale variabele zonder categorieën (Jacobs, 2007: 59).

De **presentatie** van de artikels wordt in volgende variabelen geoperationaliseerd: de plaats van het artikel in de krant, de oppervlakte van kop en foto en de oppervlakte van het artikel zelf.

De plaats van het artikel wordt opgedeeld in het paginanummer en het katern. De eerste is een ordinale variabele, de tweede een nominale met acht categorieën: 'Voorpagina', 'Politiek', 'Binnenland/België', 'Verkiezingen', 'Formatie', 'Editoriaal', 'Événement' en 'Andere'.

De oppervlakte van de kop is een ordinale variabele met drie categorieën. Omdat de kranten een verschillende lay-out hebben, worden ook verschillende maten voor de koppen gebruikt. Een gevolg hiervan is dat we de absolute grootte van de koppen in de verschillende kranten niet kunnen vergelijken, maar wel de relatieve grootte die een krant aan een kop toekent. Bij het meten van de kop is de letter 'L' het referentiepunt. Wanneer er geen 'L' in de titel voorkomt, wordt de rug van de 'K' gemeten omdat die even groot is. Bij De Standaard en La Dernière Heure spreken we van een kleine kop als de letter 'L' kleiner is dan 0,5 cm, van een middelgrote kop als de 'L' ongeveer 0,7 cm is en van een grote kop als de 'L' 1,4 cm of groter is. Het Laatste Nieuws en Le Soir hebben een kleine kop als de letter 'L' kleiner dan of gelijk is aan 0,6 cm, een middelgrote kop

³ Zie bijlage voor het volledige codeerschema

als de 'L' ongeveer 0,7 tot 0,9 cm groot is en een grote kop als de 'L' rond 1,6 cm schommelt (Haspeslagh, 2006 in Jacobs, 2007: 60-61).

Ook de oppervlakte van de foto is een ordinale variabele met de drie categorieën 'klein', 'middelgroot' en 'groot'. Om de grootte van de foto's op te meten kijken we naar de lengte van de foto. Een foto in De Standaard of La Dernière Heure is klein als de lengte kleiner is dan 10 cm, middelgroot als de lengte tussen 10 en 16 cm ligt en groot als de lengte meer dan 16 cm bedraagt. In Het Laatste Nieuws en Le Soir zijn foto's klein als de lengte kleiner is dan 7 cm, middelgroot bij een lengte tussen 7 en 12 cm en groot als de lengte meer is dan 12 cm (Haspeslagh, 2006 in Jacobs, 2007: 61).

Ten slotte creëren we een variabele voor de oppervlakte van het artikel. Ook bij deze ordinale variabele werken we met dezelfde drie categorieën als bij de oppervlakte van de kop en de foto. Een kort artikel telt minder dan 150 woorden en bestrijkt minder dan een halve A4-pagina. Een middelgroot artikel schommelt tussen de 151 en 400 woorden en een groot artikel heeft meer dan 400 woorden. Een groot artikel vult ook meer dan één A4-pagina (Haspeslagh, 2006 in Jacobs, 2007: 60).

5.2 Methode

Uit de operationalisering blijkt dat het merendeel van de variabelen van nominale of ordinale aard is. Bij nominale variabelen worden de kenmerken alleen maar geclassificeerd, waardoor we enkel kunnen spreken van gelijkheid of verschil en dus niet van boven- of onderschikking. Ordinale variabelen kunnen we wel vergelijken in termen van bijvoorbeeld meer of minder en groter of kleiner. Maar toch zegt ook die rangorde niets over de afstand tussen de getallen onderling (Van Bavel, 2005).

Gezien we vooral over nominale en ordinale variabelen beschikken, zullen we met slechts een beperkt aantal kwantitatieve technieken aan de slag kunnen. In dit geval is het gebruik van kruistabellen het meest aangewezen, omdat die associaties tussen variabelen op nominaal of ordinaal niveau meten. De associatiemaat die we daarvoor gebruiken is Pearson's χ^2 . Die gaat na of het verband tussen twee onderzochte variabelen statistisch significant is. Met andere woorden, χ^2 geeft aan of de geobserveerde waarden sterk van de voorspelde waarden verschillen. Die voorspelde waarden worden berekend aan de hand van de zogenaamde 'nulhypothese', die ervan uitgaat dat er geen verband terug te vinden is tussen de variabelen in de kruistabellen of dat er anders gezegd geen verschil bestaat in de waarden voor de onderzochte

variabelen tussen de verschillende kranten. Zo zou de nulhypothese bijvoorbeeld kunnen stellen dat zowel De Standaard als Le Soir een zelfde proportie artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde publiceren. Wanneer de geobserveerde waarden sterk verschillen van de voorspelde waarden, dan mogen we de nulhypothese verwerpen en besluiten dat er wel een significant verschil is tussen de variabelen in de kruistabellen. Of dat in ons voorbeeld De Standaard en Le Soir niet dezelfde proportie artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde schrijven (Van Bavel, 2005).

Hoe weten we nu wanneer we de nulhypothese mogen verwerpen? Daarvoor wordt een significantiegrens getrokken. In dit onderzoek ligt die grens bij 0,05. Wanneer de overschrijdingskans of p-waarde kleiner is dan dat getal is er minstens 95 procent kans dat de geobserveerde waarden binnen het betrouwbaarheidsinterval liggen en significant verschillen van de door de nulhypothese voorspelde waarden. Als dat het geval is, mogen we de nulhypothese verwerpen en kunnen we van een significant verschil tussen de variabelen spreken (Van Bavel, 2005).

5.3 Analyses

In de onderstaande delen zullen we verschillende berichtkenmerken analyseren en nagaan of de gestelde hypothesen kloppen.

5.3.1 Aantal artikels

Als eerste gaan we na hoeveel artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde de vier kranten tijdens de afgebakende periode gepubliceerd hebben.

Tabel 1 - Aantal artikels over BHV per krantentitel: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure

<i>Titel</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
De Standaard	66	23,7
Het Laatste Nieuws	60	21,6
Le Soir	86	30,9
La Dernière Heure	66	23,7
Totaal	278	100

Uit deze frequentietabel blijkt dat Le Soir het grootste aantal artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde heeft geschreven in juni en oktober-november 2007. Terwijl Het Laatste

Nieuws duidelijk het minst berichtte over deze materie, treffen we bij De Standaard en La Dernière Heure een gelijk percentage aan.

We zien onze hypothese, namelijk dat Franstalige kranten meer artikels publiceren over Brussel-Halle-Vilvoorde, deels bevestigd: Le Soir levert een hoger aantal dan de Nederlandstalige kranten, maar La Dernière Heure zit op hetzelfde niveau als De Standaard. Ook de hypothese dat kwaliteitskranten meer artikels schrijven over dit onderwerp dan populaire kranten, klopt gedeeltelijk. Het Laatste Nieuws schrijft namelijk het minst over Brussel-Halle-Vilvoorde. Bij La Dernière Heure is het verschil met de kwaliteitskranten kleiner.

5.3.2 Oppervlakte artikels

Vervolgens kijken we naar de grootte van de artikels in de verschillende kranten. Ook hier wordt een verschil tussen Franstalige en Nederlandstalige, en tussen populaire en kwaliteitskranten verwacht.

Tabel 2 - Oppervlakte artikels over BHV per krantentitel: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure

<i>Titel</i>	<i>Percentage</i>			<i>Totaal</i>
	<i>Klein</i>	<i>Middelgroot</i>	<i>Groot</i>	
De Standaard	7,6	54,5	37,9	100
Het Laatste Nieuws	43,3	35,0	21,7	100
Le Soir	12,8	47,7	39,5	100
La Dernière Heure	19,7	62,1	18,2	100

Significantietest

<i>Aantal artikels</i>	<i>Chi²</i>	<i>Significantie</i>
278	37,291	0,000

De associatiemaat Chi² geeft aan dat er een significant verschil bestaat tussen de verschillende kranten. Met name Le Soir schrijft veel grote en middelgrote artikels, samen goed voor bijna 90 procent van de totale berichtgeving over Brussel-Halle-Vilvoorde in deze krant. Ook De Standaard levert veel grote en middelgrote artikels over datzelfde thema, ze maken namelijk meer dan 90 procent van de totale berichtgeving over het onderwerp uit. Het Laatste Nieuws publiceert dan weer veel kleine artikels. Bijna de helft van de krant haar berichtgeving rond het communautaire thema bestaat uit

artikels van dit formaat. Net zoals bij het aantal artikels, ligt ook de grootte van de artikels in De Standaard en La Dernière Heure dicht bijeen. Beide kranten publiceren vooral middelgrote artikels.

Naar analogie met het aantal artikels, zien we ook wat betreft de oppervlakte van de artikels onze hypothesen gedeeltelijk bevestigd. De Franstalige krant Le Soir schrijft grotere artikels dan de Nederlandstalige krant Het Laatste Nieuws, maar tussen de andere Franstalige en Nederlandstalige krant merken we op dit vlak amper een verschil. Het verschil tussen populaire en kwaliteitskranten stelt zich wel scherper, daar zien we dat de twee kwaliteitskranten de grootste artikels schrijven. De twee populaire kranten schrijven eerder kleine en middelgrote artikels.

5.3.3 Oppervlakte koppen en foto's

Als volgende vergelijken we de oppervlakte van de krantenkoppen en de gepubliceerde foto's. We verwachten grotere koppen en foto's bij Nederlandstalige en bij populaire kranten.

Tabel 3 - Oppervlakte koppen over BHV per krantentitel: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure

<i>Titel</i>	<i>Percentage</i>			<i>Totaal</i>
	<i>Klein</i>	<i>Middelgroot</i>	<i>Groot</i>	
De Standaard	48,5	15,2	36,4	100
Het Laatste Nieuws	63,3	5,0	31,7	100
Le Soir	22,1	40,7	37,2	100
La Dernière Heure	18,2	57,6	24,2	100

Significantietest

<i>Aantal artikels</i>	<i>Chi²</i>	<i>Significantie</i>
278	63,926	0,000

Ook in deze tabel verschillen de variabelen significant van de nulhypothese. We vinden dus verschillen terug tussen de vier kranten. Hoewel het percentage grote koppen ongeveer gelijk loopt bij De Standaard en Le Soir, zien we dat Het Laatste Nieuws een meerderheid aan kleine koppen brengt in haar berichten. Toch mogen we niet uit het oog verliezen dat een derde van de koppen in Het Laatste Nieuws van groot formaat zijn, terwijl dat bij La Dernière Heure maar een kwart is. Net zoals bij de oppervlakte van de

artikels, treffen we bij La Dernière Heure vooral koppen van een middelgroot formaat aan.

De stelling dat Nederlandstalige kranten grotere koppen plaatsen, vinden we niet terug in deze studie. De meeste grote koppen treffen we bij Le Soir aan. Toch leveren De Standaard en Het Laatste Nieuws beduidend meer grote koppen dan La Dernière Heure. Het verschil tussen kwaliteits- en populaire kranten stelt zich wel duidelijk, maar dan omgekeerd aan de hypothese. Het zijn de kwaliteitskranten die meer grote koppen gebruiken dan de populaire kranten. Vermoedelijk ligt de oorzaak bij het aantal grote artikels in kwaliteitskranten, dat ook hoger ligt dan bij populaire kranten. Wanneer de kwaliteitskranten een groot artikel schrijven, plaatsen ze er ook een grote kop bij. Dat alles getuigt van de grotere aandacht van kwaliteitskranten voor Brussel-Halle-Vilvoorde dan de populaire kranten. De hypothese van de tabloidisering, namelijk dat populaire kranten grotere koppen gebruiken, gaat dus niet op in een communautaire context.

Tabel 4 - Oppervlakte foto's over BHV per krantentitel: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure

<i>Titel</i>	<i>Percentage</i>				<i>Totaal</i>
	<i>Klein</i>	<i>Middelgroot</i>	<i>Groot</i>	<i>Geen foto</i>	
De Standaard	13,6	12,1	27,3	47,0	100
Het Laatste Nieuws	20,0	1,7	25,0	53,3	100
Le Soir	2,3	15,1	24,4	58,1	100
La Dernière Heure	6,1	18,2	18,2	57,6	100

Significantietest

<i>Aantal artikels</i>	<i>Chi²</i>	<i>Significantie</i>
278	23,584	0,005

In deze kruistabel stellen we vast dat De Standaard en Het Laatste Nieuws de grootste foto's plaatsen, hoewel die laatste krant ook een aanzienlijk aantal kleine foto's gebruikt. Dat kan verklaard worden door de grote hoeveelheid kleine artikels in Het Laatste Nieuws, waar vanzelfsprekend geen grote foto bij zou passen. Le Soir en La Dernière Heure kiezen er dan weer vaak voor om geen foto bij hun artikels te plaatsen. Dat is bij beide kranten voor bijna 60 procent van de artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde het geval.

Uit het bovenstaande leiden we af dat de Nederlandstalige kranten grotere foto's gebruiken dan de Franstalige kranten. Die hypothese klopt. Maar meer grote foto's bij

populaire kranten vinden we niet terug in de tabel. Het Laatste Nieuws publiceert regelmatig kleine foto's en La Dernière Heure kiest er vaak voor helemaal geen foto's te gebruiken. Ook hier moeten we de hypothese van tabloidisering, dat populaire kranten grotere foto's publiceren, bijgevolg verwerpen.

5.3.4 Plaats in de krant

Tot slot gaan we na welke plaats de artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde in de verschillende kranten krijgen toegekend. Daarvoor meten we in de eerste plaats de paginanummers.

Tabel 5 - Verdeling artikels over BHV over pagina's per krantentitel: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure

<i>Titel</i>	<i>Voorpagina</i>	<i>Percentage</i>		<i>Totaal</i>
		<i>p.2 -5</i>	<i>p.6 e.v.</i>	
De Standaard	13,6	39,4	47,0	100
Het Laatste Nieuws	11,7	85,0	3,3	100
Le Soir	15,1	51,2	33,7	100
La Dernière Heure	4,5	50,0	45,5	100

Significantietest

<i>Aantal artikels</i>	<i>Chi²</i>	<i>Significantie</i>
278	40,137	0,000

We hebben de pagina's gereduceerd tot drie klassen om het geheel overzichtelijker te maken. Uit de tabel blijkt een significant verschil tussen de kranten. Vooral bij Le Soir valt op dat de meeste artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde (ongeveer 65 procent) op de eerste vijf pagina's van de krant staan. Ook bij Het Laatste Nieuws zien we een gelijkaardige tendens, maar daar is het grote aantal artikels in de middelste categorie te wijten aan de gewoonte van Het Laatste Nieuws om al het politieke nieuws op pagina 2 te bundelen. Dat blijkt uit tabel 6 hieronder. Zowel De Standaard als La Dernière Heure spreiden hun artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde over verschillende pagina's, hoewel we bij de eerste krant toch meer voorpaginanieuws aantreffen dan bij de tweede.

Naast de paginanummers hebben we ook de plaats van de artikels in verschillende katernen als variabele opgenomen. Dat aspect wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 6 - Verdeling artikels over BHV over katernen per krantentitel: De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Soir en La Dernière Heure

<i>Katern</i>	<i>Percentage</i>			
	<i>DS</i>	<i>HLN</i>	<i>LS</i>	<i>LDH</i>
Voorpagina	13,6	11,7	11,6	4,5
Politiek	0,0	73,3	0,0	0,0
Binnenland/België	0,0	0,0	14,0	22,7
Verkiezingen	6,1	0,0	4,7	0,0
Formatie	66,7	0,0	0,0	0,0
Temps forts	0,0	0,0	52,3	0,0
Événement	0,0	0,0	0,0	63,6
Editoriaal	13,6	15,0	16,3	9,1
Andere	0,0	0,0	1,2	0,0
Totaal	100	100	100	100

Significantietest

<i>Aantal artikels</i>	<i>Chi²</i>	<i>Significantie</i>
278	409,980	0,000

Hier valt onmiddellijk op dat elke krant de katernen met nieuws over Brussel-Halle-Vilvoorde een andere naam geeft. Zo brengt Le Soir het nieuws over de formatie onder in de categorie 'Temps forts', die dagelijks het belangrijkste nieuws weergeeft. Hoewel deze categorie niet uitsluitend bedoeld is voor politiek nieuws, bevatte ze tijdens de bestudeerde periode bijna uitsluitend nieuws over de formatie. La Dernière Heure heeft een gelijkaardige sectie met de naam 'Événement'. Ook bij deze krant krijgt het nieuws over de formatie hier zijn plaats. De Standaard heeft het gewoon over 'Formatie' en Het Laatste Nieuws groepeerde alles op pagina 2 onder de noemer 'Politiek'. Verder vormen editoriaalen bij alle kranten een even belangrijke groep. Behalve bij La Dernière Heure, daar maakt dit journalistieke genre slechts 9 procent van de totale berichtgeving over Brussel-Halle-Vilvoorde uit.

Om na te gaan of onze hypothesen kloppen, is het aangewezen enkel de paginanummers in rekening te brengen. Vermits de artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde in elke krant in gelijkaardige katernen met verschillende benamingen worden ondergebracht, heeft het weinig zin deze katernen onderling te vergelijken. Interessanter is om het belang gehecht aan Brussel-Halle-Vilvoorde af te leiden uit de pagina's waarop de artikels gepubliceerd worden. Hoe dichterbij de voorpagina, hoe belangrijker het nieuws. Op die manier kunnen we aan de hand van tabel 5 besluiten dat kwaliteitskranten meer artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde op de voorpagina plaatsen dan de populaire kranten, maar dat het verschil tussen Nederlandstalige en Franstalige kranten minder groot is. Enkel Le

Soir brengt als Franstalige krant meer voorpaginanieuws dan de twee Nederlandstalige kranten. Bij La Dernière Heure staat nieuws over Brussel-Halle-Vilvoorde immers in slechts 4 procent van de gevallen op de voorpagina.

5.4 Besluit

Grosso modo kunnen we besluiten dat Franstalige kranten meer aandacht besteden aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan Nederlandstalige kranten, en dat ook kwaliteitskranten meer artikels over dit onderwerp publiceren dan populaire kranten.

Toch valt op dat het vooral de Franstalige kwaliteitskrant Le Soir is die de meeste aandacht heeft voor Brussel-Halle-Vilvoorde. Dat uit zich in een groot aantal artikels die vaak meer dan een A4-pagina bestrijken en grote koppen hebben. Bovendien treffen we bij deze krant ook het grootste aantal artikels op de voorpagina aan.

De Nederlandstalige kwaliteitskrant De Standaard volgt de tendens van Le Soir, maar brengt toch iets minder artikels over het thema. Daarbij stellen we vast dat de artikels in De Standaard gemiddeld kleiner zijn dan die in Le Soir, dat ze kleinere koppen hebben en minder vaak op de voorpagina staan.

Het Laatste Nieuws doet zijn naam van Nederlandstalige populaire krant alle eer aan, want in deze krant treffen we het kleinste aantal artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde aan. Als de krant nieuws over dit thema brengt, is het vooral in de vorm van kleine artikels die op één bladzijde gebundeld staan. Toch brengt deze krant soms grote artikels, die dan vergezeld gaan van een grote kop en een grote foto.

De Franstalige populaire krant La Dernière Heure grossiert in middelgrote artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde. De krant besteedt dus wel aandacht aan het thema, maar houdt het veelal beperkt tot enkele pagina's waar artikels met middelgrote koppen en vaak zonder foto's staan. La Dernière Heure plaatst ook zelden artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde op de voorpagina.

6 Kwalitatief onderzoek

6.1 Methode

In het kwalitatieve deel van deze masterproef richten we ons op de inhoud van de bestudeerde artikels. Aan de hand van een framingonderzoek gaan we na hoe de verschillende kranten inhoudelijk verschillen in hun berichtgeving en of ze een weerspiegeling zijn van de politieke consensus.

Zoals eerder uitgelegd (zie hoofdstuk 2) worden in een geframede boodschap bepaalde informatiedeeltjes meer in de verf gezet dan andere, wat de interpretatie van de boodschap door de ontvanger kan beïnvloeden. De elementen van de boodschap die een frame bevatten, noemen we 'framing devices'. In ons onderzoek gaan we systematisch na of we een aantal van deze 'framing devices' in de krantenartikels aantreffen. We richten ons op metaforen en dramatische woordkeuze, parallellen met verwante gebeurtenissen uit het verleden en selectief aangehaalde feiten en statistieken. We onderzoeken op welke manier deze 'framing devices' gebruikt worden en in welke context ze opduiken.

6.2 Analyses

Om een overzicht te bewaren, delen we de onderwerpen van de artikels op in specifieke categorieën. We gaan achtereenvolgens na hoe de verschillende kranten tegenover de andere taalgroep staan, wat hun visie op de staats hervorming en de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde is, hoe ze de verschillende actoren beoordelen, hoe ze de slaagkansen van de regeringsvorming inschatten en wat hun mening over de stemming van het splitsingsvoorstel in de Kamercommissie is. Eindigen doen we met de evolutie van de politieke consensus.

6.2.1 De andere taalgroep

De Standaard staat relatief negatief tegenover de Franstaligen. Volgens De Standaard spreekt de andere taalgroep in naam van België, maar strijdt ze enkel voor Franstalige belangen. Deze krant gaat er ook van uit dat de Franstaligen Leterme willen vernederen

en dat de Franstalige pers een verkeerd beeld van de Vlamingen ophangt, namelijk dat ze haatdragend zijn.

Uit dit fragment blijkt duidelijk de minachting van De Standaard voor de Franstalige partijen:

'Het ging er de Franstalige partijen slechts om voor hun eigen achterban aan te tonen dat ze geen duimbreed van hun uitgangspunten waren geweken, de schuld voor de mislukking van het formatieberaad bij de Vlamingen te leggen én, niet in de laatste plaats, Leterme zoveel mogelijk te vernederen.' (De Standaard, 7/11/07, p.2)

Het Laatste Nieuws neemt regelmatig het woord 'Walen' in de mond wanneer het eigenlijk over Franstaligen gaat. In deze krant merken we ook vaak een beeldvorming van Wallonië als 'PS-staat' op, waarbij de grootste staatshervorming volgens Het Laatste Nieuws een land is waar de PS niet langer alle macht heeft. Wanneer Het Laatste Nieuws het specifiek over Franstaligen heeft, bedoelt de krant vaak de Franssprekende inwoners van de rand rond Brussel, die als onsympathiek gepercipieerd worden. Dat blijkt uit onderstaande zin:

'Zijn de Franstaligen in hun afwijzingsfront arroganter en hautainer dan ooit? C'est sur.' (Het Laatste Nieuws, 5/11/07, p.2)

Bovendien haalt Het Laatste Nieuws een peiling aan om te bevestigen dat Wallonië welkom is bij Frankrijk. Op die manier suggereert de krant dat ze een splitsing van België niet ongenegen is:

'De Fransen zien de aanhechting van Wallonië bij Frankrijk wel zitten als België uiteenvalt. 54 procent is ervoor gewonnen, blijkt uit een peiling van het instituut Ifop voor het Franse blad *Le journal de dimanche*.' (Het Laatste Nieuws, 12/11/07, p.2)

Bovenstaande citaten tonen aan dat zowel De Standaard als Het Laatste Nieuws het regelmatig opnemen voor hun eigen taalgroep, ten nadele van de andere taalgroep. We kijken nu of we eenzelfde conclusie kunnen trekken voor de Franstalige kranten.

Le Soir neemt het als Brusselse krant regelmatig op voor de rechten van de Franstaligen in de faciliteitengemeenten. De krant ziet de faciliteiten dan ook als een verworven recht, terwijl die in Vlaamse ogen een tijdelijk en uitdovend karakter hebben. Bovendien heeft Le Soir veel kritiek op het Vlaamse streven naar een 'ondoorlaatbare' taalgrens.

Zo geeft Le Soir het wantrouwen ten opzichte van de Vlamingen weer met een vergelijking met de Duivel en een auto genaamd 'België':

'Des bourgmestres dont le sort est dans les mains du gouvernement flamand, autant dire dans celles du diable.' (Le Soir, 5/11/07, p.2)

'L'éclatement du pays n'est plus une fiction mais une option. Et il faut se méfier que, dans l'imbroglio actuel, la voiture Belgique ne fasse une sortie de route, échappant à ceux qui s'en disputent le volant.' (Le Soir, 12/11/07, p.1)

Dat de faciliteiten een verworven recht zijn, bevestigt Le Soir met een peiling van de RTBF, waaruit blijkt dat de faciliteitengemeenten liever bij Brussel dan bij Vlaanderen horen:

'Plus de la moitié (54 %) des habitants des six communes à facilités de la périphérie se prononcent pour le rattachement à Bruxelles. C'est l'une des conclusions d'un sondage RTBF (www.rtbef.be) auprès de 600 citoyens (68 % de francophones, 28 % de néerlandophones) de ces communes.' (Le Soir, 6/11/07, p.3)

Opvallend is dat Le Soir de informatie hier heel subjectief belicht. 54 procent van de ondervraagden is inderdaad meer dan de helft, maar is absoluut geen verpletterende meerderheid. Toch kopt de krant dat de faciliteitengemeenten beslist bij Brussel willen ('La périphérie plaide le rattachement à Bruxelles'), hoewel amper de helft van de ondervraagden met die stelling akkoord is.

La Dernière Heure trekt het hardst van leer tegen de andere taalgroep. Zij beelden de Vlamingen regelmatig af als haatdragende separatisten, die negatief tegenover de Franstaligen staan. Deze krant laat ook vaak de 'man in de straat' aan het woord, die steevast zijn angst voor het einde van België uit en van mening is dat iedereen toegevingen moet doen om de eenheid te bewaren.

Een voorbeeld van iemand 'in de straat' is een Miss België-kandidate, die het land als een huwelijk ziet:

'C'est comme un mariage. Tout ne peut évidemment pas être rose tout le temps mais il faut toujours faire des compromis pour que ça fonctionne. Les deux parties du pays se complètent. Il faut que ça continue.' (Alizée in La Dernière Heure, 8/11/07, p.7)

Ook hoe het verder zou gaan als het land uiteenvalt, komt in deze krant aan bod:

'La Flandre maintiendrait son discours de haine en l'amplifiant, compliquant d'autant plus la tâche de celles et ceux qui, un jour, devront bien se résoudre à rouvrir le placard communautaire.' (La Dernière Heure, 8/11/07, p.9)

La Dernière Heure trekt ook een parallel met een gebeurtenis uit het verleden. Volgens een lezeres van de krant komt de taalgrens dicht in de buurt van de Berlijnse muur:

'Aujourd'hui, c'est comme un tel mur que l'on essaie de construire entre les Flamands et les francophones, entre le Nord et le Sud. C'est complètement ridicule pour un petit pays comme le nôtre, à l'origine de tant d'avancées pour l'Europe.' (Jacqueline Straetmans in La Dernière Heure, 9/11/07, p.7)

Net als Le Soir haalt La Dernière Heure ook de peiling van de RTBF aan om aan te geven dat de faciliteitengemeenten bij Brussel willen, terwijl het slechts om een kleine meerderheid gaat:

'Plus de la moitié des habitants (54 %) des communes à facilités souhaitent être attachés à la Région bruxelloise, selon un sondage réalisé pour la RTBF et la VRT.' (La Dernière Heure, 6/11/07, p.7)

Le Soir en La Dernière Heure nemen het net zoals De Standaard en Het Laatste Nieuws op voor de eigen taalgroep. De twee Franstalige kranten gaan echter verder dan de

Nederlandstalige kranten, en belichten de andere taalgroep nog negatiever en met minder nuance.

Een aantal metaforen vinden we in alle kranten terug. Vooral de oorlogs- (lijnrecht tegenover elkaar, in de handen van de duivel, discours van haat,...) en huwelijksmetafoor (elkaar aanvullen, een compromis vinden,...) zijn populair om België en zijn onderlinge verhoudingen te beschrijven. In het volgende stuk onderzoeken we of we deze metaforen ook terugvinden in de berichten over de staats hervorming.

6.2.2 De staats hervorming en splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde

In dit onderdeel bestuderen we de argumenten die de kranten aanhalen om Brussel-Halle-Vilvoorde al dan niet te splitsen en om een staats hervorming door te voeren of tegen te houden.

De Standaard is van mening dat een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde en een staats hervorming nodig zijn voor het land. In het artikel 'Waarom moest BHV nu ook alweer gesplitst worden?' legt de krant uit waarom ze achter de splitsing staat:

'BHV kan hoe dan ook niet blijven zoals het is. De huidige combinatie van een tweetalig Brussels deel en een eentalig Vlaams deel is in strijd met de grondwet, heeft het Grondwettelijk Hof beslist.' (De Standaard, 8/11/07, p.11)

De Standaard is voorzichtig in haar taalgebruik en wil niet zo ver gaan als CD&V-Kamerlid Michel Doomst, die met een metafoor zijn visie op Brussel-Halle-Vilvoorde kenbaar maakt:

'(...) BHV is een antiek meubel van de federale loyauteit. (...) Het Vlaamse karakter van de Rand ligt bij heel wat mensen gevoelig. (...) Niemand kan het nu nog maken om de splitsing te verhinderen.' (Michel Doomst in De Standaard, 12/06/07, p.25)

Het Laatste Nieuws is eveneens voorstander van een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde, maar dan vooral om de verfransing in de rand rond Brussel tegen te gaan:

'Een splitsing zal de Nederlandstalige lijsten naar schatting 30.000 stemmen meer opleveren en de verfransing van Vlaams-Brabant afremmen. U kijkt er ongetwijfeld naar uit.' (Het Laatste Nieuws, 7/06/07, p.10)

Ook de staats hervorming is de krant genegen, waarbij nogmaals de link gelegd wordt met het einde van de 'PS-staat' in Wallonië:

'Gratis en belangeloos zal de steun van de socialisten uiteraard niet zijn, en het mag duidelijk zijn dat de PS niet zal aandringen op de ultieme grote schoonmaak van het federale België.' (Het Laatste Nieuws, 12/06/07, p.2)

De Franstalige kranten zijn duidelijk geen vragende partij voor een staats hervorming en een splitsing van de kieskring. **Le Soir** vindt Brussel-Halle-Vilvoorde niet belangrijk genoeg om de twee gemeenschappen lijnrecht tegenover elkaar te plaatsen en verdedigt

de belangen van Brussel. Volgens Le Soir zou een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde immers de banden tussen Brussel en Wallonië verbreken.

In haar berichtgeving over Brussel-Halle-Vilvoorde gebruikt Le Soir regelmatig de tijdmetafoor, waarbij vooral het onderhandelingstempo van formateur Leterme onder vuur genomen wordt:

'BHV ou le communautaire risquent bientôt d'avoir sur le tempo d'Yves Leterme l'effet calamiteux de l'heure d'hiver sur nos montres : stop et marche arrière ! (Le Soir, 2/11/07, p.18)

La Dernière Heure is evenmin voorstander van de staatshervorming en de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. In de ogen van deze krant is een eventuele splitsing een bedreiging door de Vlamingen, die hun wil aan de Franstaligen willen opleggen via een verdere staatshervorming. Door aan te halen dat de sfeer in Halle en Vilvoorde volkomen rustig is, wil La Dernière Heure vermelden dat de splitsing van de kieskring irrelevant is.

Naar analogie met de onbestuurbare auto die Le Soir beschreef, drukt deze krant de communautaire problemen uit met een watermetafoor:

'Nous avons aujourd'hui l'impression d'être sur un bateau qui prend l'eau et dont les passagers appellent au secours !' (La Dernière Heure, 7/11/07, p.4)

De kranten verwijzen ook gretig naar het verleden om de huidige communautaire situatie beter te kunnen plaatsen. De Standaard biedt een overzicht van de verschillende stappen in de staatshervorming door de jaren heen, terwijl Le Soir in een artikel met de veelzeggende titel 'La troisième mort de la Belgique' focust op de verschillende taalstrijden die ons land reeds gekend heeft. Verder verwijzen zowel Le Soir als La Dernière Heure naar wat er in 2005 precies rond Brussel-Halle-Vilvoorde gezegd en gebeurd is. (De Standaard, 8/11/07, p.9; Le Soir, 8/11/07, p.11; Le Soir, 7/11/07, p.3; La Dernière Heure, 6/11/07, p.6)

Ook extra kaderstukken en infografieken over de communautaire problematiek in België duiken af en toe op in de kranten. De Standaard besteedt een hele pagina aan de statuten en bevoegdheden van de faciliteitengemeenten en legt uit waarom Brussel-Halle-Vilvoorde gesplitst moet worden. Le Soir legt dan weer de nadruk op het gestegen aantal Franstalige stemmen in de rand rond Brussel en hoe sommige kantons na de verkiezingen definitief tot het Franstalige 'kamp' behoren. Elke krant lijkt dus het politieke standpunt van haar gemeenschap te vertolken. (De Standaard, 7/11/07, p.8; De Standaard, 8/11/07, p.11; Le Soir, 12/06/07, p.11-12)

6.2.3 De actoren

Een volgend punt is hoe de kranten tegenover de actoren van de regeringsonderhandelingen staan. We kijken of sommige politici anders beoordeeld worden per krant en of de kranten de onderhandelaars als herkenbare typetjes karakteriseren.

De Standaard is eerder voorzichtig met typeringen. Opvallend is dat Yves Leterme vaak als potentiële verliezer beschreven wordt, en niet als grote overwinnaar:

'Met elke onderhandelingsdag die verstrijkt, wordt het duidelijker dat de keizer steeds minder kleren aanheeft.' (De Standaard, 25/10/07, p.2)

Na Leterme heeft De Standaard de meeste woorden veil voor Olivier Maingain. De voorzitter van het FDF wordt meermaals als een lastige onderhandelaar weergegeven, die er alles aan doet om Yves Leterme tegen te werken:

'Half elf. Olivier Maingain (FDF) komt de sfeer verzieken met harde uitspraken: "Leterme heeft niet de capaciteiten om deze onderhandelingen goed af te ronden." ' (De Standaard, 8/11/07, p.4)

In de berichten over de stemming van het splitsingsvoorstel in de Kamercommissie, besteedt De Standaard ook aandacht aan commissievoorzitter Pieter De Crem, die zich meer dan bewust is van het belang van zijn positie:

'Pieter De Crem, de voorzitter van de Kamercommissie Binnenlandse Zaken, proefde zijn woorden met plechtstatig gevoel. De christendemocraat was zich bewust van het historische moment. Toch waakte hij er resoluut over het er niet al te dik op te leggen. Klokslag 14.30 opende hij de vergadering. Op een afspraak met de geschiedenis komt een politicus niet te laat.' (De Standaard, 8/11/07, p.2)

Verder sluit De Standaard zich aan bij het standpunt van Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur Marino Keulen. Hij weigert drie burgemeesters uit de faciliteitengemeenten te benoemen, omdat ze de taalwet niet naleefden. De Standaard laat Keulen als een redelijk en beredeneerd politicus aan het woord:

'Van nature ben ik een heel redelijk mens, maar nu heb ik er genoeg van. Van kandidaat-burgemeesters is het niet te veel gevraagd om respect op te brengen voor de wet, ook voor de taalwetgeving.' (Marino Keulen in De Standaard, 25/10/07, p.8)

Het Laatste Nieuws gebruikt een gelijkaardige portrettering als De Standaard, met één groot verschil. Joëlle Milquet wordt in deze krant resoluut als 'madame non' afgebeeld, terwijl ze in De Standaard veel neutraler overkomt. Daarbij komt dat Het Laatste Nieuws Yves Leterme regelmatig als verzoener tussen de verschillende partijen oproept, zo ook tussen Joëlle Milquet en Bart Somers:

'Er volgde een hevige clash tussen Somers en Milquet en uiteindelijk kwam er een compromis op tafel dat voor iedereen aanvaardbaar was. Behalve voor 'madame non'. Twee uur lang praatte Yves Leterme op haar in, zonder resultaat.' (Het Laatste Nieuws, 2/11/07, p.2)

Hoewel Yves Leterme regelmatig positief belicht wordt door Het Laatste Nieuws, is hij ook onderwerp van heel wat kritiek. Vooral na de stemming van het splitsingsvoorstel in de Kamercommissie, is de krant niet mals voor de formateur:

'Leterme en Vandeurzen krijgen dus als een boomerang de verklaring terug die ze voor de verkiezingen naar Guy Verhofstadt hadden gestuurd: "Wie gelooft die mensen nog?"' (Het Laatste Nieuws, 8/11/07, p.1)

Voor de typering van Olivier Maingain volgt Het Laatste Nieuws het discours van De Standaard. De FDF-voorzitter is een stokebrand die regelmatig olie op het vuur gooit:

'Een goedgehumte Olivier Maingain wist gisteren met zijn pret geen blijf na de verklaring van het koninklijk paleis. "De Vlaamse partijen hebben de voorbije dagen Russische roulette gespeeld. Ze hebben ons een revolver tegen de slaap geduwd en de trekker overgehaald. En dan is de revolver doorgegeven. En zij hebben de kogel gekregen." ' (Olivier Maingain in Het Laatste Nieuws, 10/11/07, p.2)

Le Soir hanteert een andere beeldvorming. Vooral Yves Leterme wordt in deze krant hard aangepakt, omdat hij over te weinig capaciteiten beschikt en te Vlaams is. Ook Bart De Wever wordt als ultra-flamingant afgeschilderd. Le Soir geeft regelmatig een opsomming van de zwakheden van de formateur, met een occasionele sneer naar het kartel CD&V/N-VA, dat volgens de krant louter diende om Yves Leterme een verkiezingsoverwinning op te leveren:

'Pas d'erreur. Si tout foire, au fond, ce n'est pas parce que Yves Leterme est mauvais négociateur, trop flamand, désagréable, confus, insaisissable, froid, lunatique, sans méthode, piètre communicateur, privé d'inspiration politique, sans souffle, peu diplomate, sans humour, mauvais chanteur, pas très courageux, pas assez autoritaire. Rien de grave – avec tout ça, on peut faire un Premier ministre. Non, la bourde, c'est d'avoir soudé son parti à la N-VA. Parce que ça, Yves, ça permet juste de gagner des élections. Mais pour former un gouvernement, bonsoir.' (Le Soir, 10/11/07, p.4)

Vlak voor de stemming in de Kamercommissie vergelijkt Le Soir Yves Leterme met Jack Bauer uit de serie '24', om op zijn onmogelijke opdracht te wijzen:

'C'est "24 heures chrono", saison belge. Avec Yves Leterme dans le rôle de Jack Bauer. L'homme qui pèse 800.000 voix doit trouver le moyen, d'ici à demain midi, de désamorcer la bombe qu'on dit placée sous son Orange bleue.' (Le Soir, 6/11/07, p.1)

In het algemeen schrijft Le Soir dus niet positief over Vlaamse politici, behalve over Tinne Van der Straeten. Dat zij zich onthouden heeft bij de stemming in de Kamercommissie, weet de krant te appreciëren:

'Tinne refuse par dessus tout de travailler bloc contre bloc. (...) Elle passe allègrement les frontières linguistiques.' (Enkele Ecolo-verkozenen in Le Soir, 9/11/07, p.22)

Franstalige politici worden niet expliciet met metaforen of dramatisch woordgebruik geportretteerd in Le Soir. De klemtoon ligt grotendeels op Yves Leterme.

Net als Le Soir, staat **La Dernière Heure** overwegend negatief tegenover Yves Leterme.

De krant maakt zelfs dezelfde vergelijking met Jack Bauer:

'On saura en début d'après-midi s'il n'est qu'un Jack Bauer des Marolles, un leader égaré dans une division qui n'est décidément pas la sienne. Ou s'il a, au contraire, l'étoffe de ce patron dont son pays comme son parti ont tant besoin.' (La Dernière Heure, 7/11/07, p.4)

Bovendien drukt de krant openlijk haar twijfels uit over de slaagkansen van Yves Leterme als formateur:

'Car il va de soi qu'incapable d'avoir pu empêcher la scission de BHV, sa casquette de formateur a du mal à tenir sur sa tête.' (La Dernière Heure, 8/11/07, p.5)

Yves Leterme is niet de enige Vlaamse politicus die op weinig bijval kan rekenen in La Dernière Heure. Ook Marino Keulen wordt zwaar onder vuur genomen, omdat hij van de vier niet-benoemde burgemeesters enkel die van Sint-Genesius-Rode wil benoemen. Op die manier zou Keulen verdeeldheid zaaien onder de Franstalige partijen:

'Marino Keulen veut provoquer des discordances entre les partis francophones alors qu'il semblait que les tensions communautaires s'apaisaient. Il vient simplement de jeter un pavé dans la mare en prenant la décision de nommer la bourgmestre CDH de Rhode-Saint-Genèse.' (La Dernière Heure, 15/11/07, p.6)

Er blijken dus grote verschillen op te duiken tussen de Nederlandstalige en Franstalige kranten, met name in hun berichtgeving over Yves Leterme. Terwijl de eerste kritisch zijn ten opzichte van Leterme, geven de tweede duidelijk aan niet achter de formateur te staan. Toch gebruiken alle kranten gelijkaardige metaforen, vooral de oorlogs- (bom, de trekker overhalen,...) en theatermetafoor (Jack Bauer, de kleren van de keizer,...) zijn populair. Parallellen met het verleden trekken de kranten niet, en ook feiten en statistieken komen niet voor.

6.2.4 De regeringsvorming

Geen enkele krant heeft veel vertrouwen in het welslagen van de regeringsvorming. Toch leggen alle kranten andere accenten in hun discours.

Een populaire metafoor in deze context is de culinaire metafoor. **De Standaard** heeft het meer dan eens over een 'menu van mogelijkheden':

'Leterme ziet er vermoeid en zenuwachtig uit, hij herkaut al weken het probleem-BHV. Een afgerond voorstel heeft hij niet op zak, wel een heel menu 'mogelijkheden'.' (De Standaard, 10/11/07, p.6)

Maar ook een vergelijking met de medische wereld komt in deze krant voor, om aan te geven dat de regering een allesbehalve gezond kind wordt:

'Voor de meeste waarnemers is oranje-blauw dood. Maar de behandelende artsen willen dat niet toegeven. Zij blijven onverdroten diagnoses en behandelingen voorschrijven en reanimatiepogingen ondernemen. Ze rekken het leven van oranje-blauw tot in het absurde.' (De Standaard, 15/11/07, p.2)

Verder duikt de watermetafoor ook geregeld op, waarmee De Standaard op de kloof tussen Vlamingen en Franstaligen wijst:

'Meteen heeft formateur Leterme minder beweegruimte voor zijn communautaire nota, waar hij volop aan werkt. (...) Eerst werd die nota zondagavond verwacht, maar omdat het water nog te diep is, wordt het later deze week.' (De Standaard, 22/10/07, p.1)

Ook bij **Het Laatste Nieuws** vinden we de watermetafoor terug, al is het hier in de hoedanigheid van een zinkend schip:

'Het lijkt op het dansorkest van de Titanic, waar de muziek bleef spelen terwijl het schip aan het zinken was.' (Het Laatste Nieuws, 25/10/07, p.2)

De culinaire metafoor verschijnt ook dikwijls in Het Laatste Nieuws:

'Alleen enkele kleine communautaire borrelnootjes, zoals de vertegenwoordiging van de Vlaamse regering in de raad van bestuur van de NMBS, zouden nog deel uitmaken van de eigenlijke formatiegesprekken. De vraag is of er op die manier voor de verkiezingen van 2009 nog een 'dikke vis' of 'vette biefstuk' inzit voor N-VA.' (Het Laatste Nieuws, 9/11/07, p.2)

Een metafoor die De Standaard minder gebruikt, maar die in de drie andere kranten wel regelmatig opduikt, is de oorlogsmetafoor. Met deze metafoor willen de journalisten de aandacht vestigen op de conflictueuze aard van de situatie. De oorlogsmetafoor wordt dan ook voornamelijk gebruikt wanneer het debat op het scherpst van de snee wordt gevoerd. Zo heeft Het Laatste Nieuws het over de tijdbom die de Vlaamse partijen geactiveerd hebben:

'Op de dag dat de formateur de grote doorbraak wou forceren, bleef de grote onderhandelingstafel de hele dag leeg met onder de stoel van de formateur de tikkende tijdbom van het Vlaamse ultimatum. De Vlaamse partijen hebben de bom tien dagen geleden op scherp gezet.' (Het Laatste Nieuws, 7/11/07, p.3)

Le Soir wil met de oorlogsmetafoor, gedrenkt in ironie, de aandacht vestigen op de blunders van Yves Leterme, die slechts ter plaatse lijkt te trappelen binnen de onderhandelingen:

'À force de patauger dans la semoule, d'enfiler des colliers de bourdes patriotiques et de nous faire prendre le jus d'orange pour l'ambroisie, il en deviendrait presque sympathique, ce Yves Leterme.' (Le Soir, 5/11/07, p.2)

Ook in **La Dernière Heure** treffen we oorlogsmetaforen aan, maar die blijven aan de oppervlakte. Ze gaan eerder over de toon van de onderhandelingen en de eventuele overwinnaar, en niet zozeer over het communautaire slagveld:

'Le ton est en tout cas resté bien belliqueux, ce lundi au CD & V, faisant craindre le pire à certains.' (La Dernière Heure, 6/11/07, p.6)

Een metafoor die we enkel in de Franstalige kranten terugvinden, is de theatermetafoor. Met die metafoor willen de kranten het surrealistische van de situatie weergeven en wijzen op een scenario 'à la belge'. **Le Soir** heeft het over een trompe-l'œil:

'Ce que nous vivons aujourd'hui n'est plus une crise. Il faut désormais parler – au choix – d'un jeu de dupes, d'un scénario kafkaïen ou d'un trompe-l'œil politique que l'initiative royale de ce jeudi n'a fait que renforcer.' (Le Soir, 9/11/07, p.1)

La Dernière Heure gebruikt de theatermetafoor om de bezorgdheid van de inwoners van de Oostkantons uit te drukken:

'Les habitants de la Communauté germanophone suivent bien sûr avec intérêt ce qui se passe à Bruxelles. Ils est clair qu'ils ne peuvent pas jouer les chefs d'orchestre compte tenu de leur extrême minorité dans ce pays.' (La Dernière Heure, 9/11/07, p.3)

Le Soir trekt als enige een parallel met het verleden, en geeft een opsomming van alle vorige regeringsonderhandelingen. Daarbij komt de krant tot de conclusie dat deze regeringsvorming alle lengtrecords breekt, en dat een gemiddelde regering op ruim een maand gevormd kan worden. (Le Soir, 5/11/07, p.4)

Het Laatste Nieuws draagt eigen cijfermateriaal aan om het problematische van de regeringsvorming in de verf te zetten. Uit een enquête bij 1.000 kiesgerechtigde Vlamingen leerde de krant dat 44 procent van de respondenten denkt dat België moet splitsen, na 148 dagen zonder regering. Toch vindt 87 procent van de ondervraagden dat het kartel CD&V/N-VA beter ontbonden zou worden in het belang van de regeringsvorming. (Het Laatste Nieuws, 5/11/07, p.3)

Uit dit stuk kunnen we besluiten dat alle kranten de regeringsvorming pessimistisch inzien. Deze visie wordt vooral uitgedrukt met de oorlogs-, water- en theatermetafoor.

6.2.5 De stemming in de Kamercommissie

Een groot deel van de bestudeerde artikels gaat over de stemming van het splitsingsvoorstel in de Commissie Binnenlandse Zaken van de Kamer. Omdat de communautaire gemoederen in de dagen rond de stemming hoog opliepen, verwachten we heel wat metaforen en krachtig taalgebruik in de kranten terug te vinden.

Een populaire metafoor, die we voorheen al aantreffen, is de oorlogsmetafoor. In de artikels over de stemming is deze alomtegenwoordig. **De Standaard** gebruikt de metafoor om het historische belang van de gebeurtenis uit te drukken:

'Dit historische spierbalgerol doet in de eerste plaats het dossier voor maanden van de onderhandelingstafel verdwijnen. (...) De Franstalige onderhandelaars van MR en CDH hadden vooraf gewaarschuwd voor het opblazen van de onderhandelingen wanneer er zou worden gestemd. Van dat dreigement kwam niets in huis.' (De Standaard, 8/11/07, p.1)

Ook **Het Laatste Nieuws** maakt een vergelijking met een krachtmeting waarin de spieren getoond worden, maar stelt zich de vraag of dat allemaal wel iets oplevert:

'Het lucht op, ongetwijfeld. Stoom afdrukken, biceps tonen. Een sterk signaal geven dat er met ons, Vlamingen, niet te sollen valt. Maar levert het ook iets op?' (Het Laatste Nieuws, 5/11/07, p.2)

Le Soir gebruikt krachtigere woorden dan de Nederlandstalige kranten. Daarmee wil de krant aanklagen dat de Vlamingen hun numerieke meerderheid gebruikt hebben om hun wil door te drukken:

'Hier, la loi du plus fort a prédominé. Le « diktat » de la majorité a prévalu. (...) Cet acte d'autorité, quasi « impérialiste », est intolérable, pitoyable et dommageable.' (Le Soir, 8/11/07, p.1)

In **La Dernière Heure** treffen we een gelijkaardig discours aan, samen met de vaststelling dat de Vlamingen de Franstaligen iets willen aandoen waar ze zelf al meerdere malen onder geleden hebben:

'Pourquoi, dès lors, ce coup de sang ridicule de leur part sur le tempo ? On peine à y voir une logique relevant de la démocratie. Le geste s'apparente bien plus à la loi du plus fort, à l'abus de position dominante, à l'humiliation immature, à la vexation puérile et ridicule d'une Communauté par une autre, toutes ces choses dont, jadis, la Flandre a elle-même tellement souffert.' (La Dernière Heure, 7/11/07, p.4)

Waar de oorlogsmetafoor de conflicten in de verf wil zetten, wijst de theatermetafoor eerder op het surrealistische van de situatie en op de massale persbelangstelling voor het gebeuren. **De Standaard** heeft het over een klucht die de slaagkansen van Yves Leterme hypothekeert:

'Ruim honderdvijftig dagen na de verkiezingen is duidelijk dat Yves Leterme niet beschikt over de broodnodige creativiteit noch over de politieke overredingskracht om een akkoord te bereiken. (...) De smakeloze vaudeville van de voorbije dagen (...) kan daar niets aan veranderen.' (De Standaard, 10/11/07, p.2)

Ook **Het Laatste Nieuws** is van mening getuige te zijn van een slechte komedie:

'Wat tot dusver in die Kamercommissie is opgevoerd, is een wansmakelijke en hypocriete komedie waarover niet snel genoeg het doek kan vallen.' (Het Laatste Nieuws, 5/11/07, p.2)

Le Soir heeft dan weer oog voor de massale persbelangstelling:

'On se serait cru un jour de soldes. Pour les dizaines de journalistes belges et étrangers présents, il fallait être là très tôt pour pouvoir entrer dès l'ouverture des portes de la salle hébergeant la commission de l'Intérieur de la Chambre. (...) La proposition de loi visant à scinder l'arrondissement de Bruxelles-Hal-Vilvorde se joue sold out.' (Le Soir, 8/11/07, p.6)

La Dernière Heure volgt de lijn van De Standaard en Het Laatste Nieuws en waant zich eveneens in een slechte komedie. Maar dan wel een waar de ene partij de andere onderdrukt:

'On peine à croire que cet indécent scénario s'avérera dans les jours à venir. Car on ne pourrait alors se l'expliquer qu'en considérant que la crise de ces derniers jours n'aurait été qu'une mauvaise comédie, un sinistre jeu de dupes dans lequel les deux partis dominants y trouvent leur compte.' (La Dernière Heure, 8/11/07, p.9)

Naast metaforen, halen de kranten ook parallellen met verwante gebeurtenissen uit het verleden aan, om het belang van de situatie in de verf te zetten. Zowel **De Standaard** als **Le Soir** geven een opsomming van eerdere stemmingen van de Vlaamse meerderheid tegen de Franstalige minderheid. Daarbij komen beide kranten tot de conclusie dat zulke stemmingen in het verleden al voorkwamen, maar dan in een andere, minder doorslaggevende context. Op die manier wijzen de twee kranten dus op het historische belang van de stemming op 7 november 2007. Aansluitend bij die twee artikels vinden we ook extra kaderstukjes die uitleggen wat een alarmbelprocedure en een belangenconflict precies inhouden. In die stukjes geven beide kranten ongeveer dezelfde uitleg en beperken ze zich tot feiten. Ze geven dus geen opinie. Aansluitend bij de uitleg over het belangenconflict, zet Le Soir ook uiteen wat er precies gestemd werd in de Kamercommissie en waarom de Franstaligen 'nee' zegden. In dat laatste stuk zit

duidelijk wel een mening, namelijk dat het voorstel van Yves Leterme niet ver genoeg reikte. (De Standaard, 8/11/07, p.8; Le Soir, 7/11/07, p.4; Le Soir, 8/11/07, p.6)

Het Laatste Nieuws maakt een andere vergelijking met een gebeurtenis uit het verleden, namelijk met het nep-journaal van de RTBF. Hiermee wil de krant kritiek uiten op de Franstalige pers, die collectief het einde van België aankondigde:

'De koppen van de Franstalige kranten logen er niet om. De nieuwsuitzendingen op de radio nog minder: "Crisis van het regime. Einde van België. Historisch moment." Net het nep-journaal van de RTBF van een klein jaar geleden. Maar dit keer in 't echt.' (Het Laatste Nieuws, 8/11/07, p.4)

Le Soir is de enige krant die in het licht van de stemming in de Kamercommissie een peiling liet uitvoeren, in samenwerking met de RTBF. Uit die peiling (een telefonische enquête bij 752 personen) blijkt dat 69 procent van de ondervraagden vindt dat Yves Leterme zich niet langer mag voordoen als potentiële premier. Bovendien vindt 53 procent dat de regeringsonderhandelingen beter zouden stoppen. (Le Soir, 8/11/07, p.4)

Kortom, geen enkele krant is onverdeeld voorstander van de stemming van het splitsingsvoorstel, maar wel om verschillende redenen. De Nederlandstalige kranten gaan ervan uit dat de onderhandelingen rond de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde door de stemming in de Kamercommissie voor maanden uitgesteld zijn, omdat de Franstaligen allerlei procedures zullen aanwenden om de splitsing op de lange baan te schuiven. De Franstalige kranten zijn dan weer van mening dat de Vlamingen hun numerieke meerderheid hebben gebruikt om hun wil op te leggen, wat indruist tegen de regels van de democratie.

6.2.6 Evolutie van de politieke consensus

Zoals in hoofdstuk 2 werd aangetoond, zijn krantenartikels geframed. Zeker in politieke berichtgeving wordt het nieuws op zo'n manier geselecteerd dat het een weergave is van de heersende politieke consensus. De framing van nieuws geeft aan wie de macht in handen heeft en welke belangen de nieuwsberichten domineren. In dit onderdeel geven we een overzicht van de politieke consensus die we bij de kranten van de verschillende taalgroepen aantreffen, en hoe deze consensus veranderde tussen juni en oktober-november 2007.

De berichten die in juni in de Nederlandstalige kranten verschenen, getuigden van de noodzaak van een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. Zowel politici, die hun campagne voorstelden, als academici werden aangehaald om uit te leggen waarom de kieskring ook alweer gesplitst moest worden.

Een van de redenen die de Nederlandstalige kranten aanhaalden voor de splitsing, was het tegengaan van de verfransing in de rand rond Brussel. Als de Franstalige politici uit Brussel geen stemmen meer kunnen halen in deze regio, dan moeten de Franstalige bewoners van de rand zich minder op Brussel en meer op hun eigen gemeente richten en zich bijgevolg meer integreren in het verenigingsleven.

Samen met de noodzaak van een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde, pleitten de Nederlandstalige kranten ook voor een staatshervorming. De splitsing van de kieskring is volgens de kranten slechts een eerste deel van een reeks van veranderingen die nodig zijn om het land efficiënt te kunnen besturen.

Aan Franstalige zijde is niemand vragende partij voor de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. De artikels die de Franstalige kranten in juni over dit thema schreven, waren eerder negatief getint. Ze stelden het nut van de splitsing openlijk in vraag en argumenteerden dat het land geen verdere staatshervorming nodig heeft. Maar de grootste uiting van desinteresse tegenover de splitsing bleek meestal uit het ontbreken van artikels over het thema. Zo publiceerde La Dernière Heure in juni geen enkel artikel over de communautaire materie.

In oktober en november werd de kloof tussen beide taalgroepen dieper. Waar de kranten in juni louter hun standpunt verkondigden, speelden ze in oktober en november meer op de man. Met een beschuldigende vinger wezen alle kranten naar de andere taalgroep om het falen van de regeringsonderhandelingen te verklaren.

Zo beschreef De Standaard de Franstaligen letterlijk als afremmers van de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. Verder herhaalde de krant meerdere malen de noodzaak van een splitsing, omdat het land anders niet verder kan. Het Laatste Nieuws volgde een gelijkaardig discours, en zette dat ook kracht bij met een eigen lezersenquête, waaruit bleek dat de Vlaming Vlaamsgezinder wordt en niet meer met zich laat sollen.

In diezelfde periode kondigden de Franstalige kranten openlijk het betreurde en ongewenste einde van België aan. Zij riepen de Franstaligen op om een solidair front te vormen tegen de separatistische Vlamingen die het land uiteen willen drijven. Daarbij wezen ze op de irrelevantie van een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde en op de nodeloze commotie die dat onderwerp veroorzaakt. De Franstalige kranten focusten ook op het typisch Belgische surrealisme dat gepaard gaat met de communautaire crisis, en op het buitenland – met vooral Frankrijk in de hoofdrol – dat als toeschouwer de zaak niet meer kan volgen.

Elke krant vertegenwoordigt dus de eigen taalgroep. Naarmate de maanden verstreken, werden ook de kranten radicaler in hun berichtgeving. Net als hun onderhandelaars kwamen de kranten dus regelmatig lijnrecht tegenover elkaar te staan.

6.3 Besluit

Uit het kwalitatieve deel kunnen we besluiten dat de bestudeerde kranten sterke inhoudelijke verschillen vertonen. Wat het meest opvalt, is dat elke krant negatief staat tegenover de andere taalgroep, zowel op vlak van de staatshervorming, de actoren, de regeringsvorming en de stemming van het splitsingvoorstel. Elke krant schrijft vanuit de idee dat de andere taalgroep haar eigen belangen nastreeft en geen rekening houdt met de overkant van de taalgrens. Zo beelden de Nederlandstalige kranten de Franstalige actoren af als moeilijke onderhandelaars, die niet van hun principes willen wijken en de faciliteitengemeenten als een deel van Brussel zien. De Franstalige kranten portretteren de Vlaamse actoren als separatisten, die hun numerieke meerderheid gebruiken om hun wil door te drukken, en die in hun streven naar een ondoorlaatbare taalgrens de taalkundige realiteit niet onder ogen willen zien. De Franstalige kranten schrijven ook veel meer vanuit een angst voor het einde van België en voor het behoud van een nationaal evenwicht.

De populaire en kwaliteitskranten verkondigen elk hun mening wel op een andere manier. De kwaliteitskranten dragen meer achtergrondinformatie, kaderstukken en analyses aan om alle feiten te duiden. Ze trekken regelmatig een parallel met gelijkaardige gebeurtenissen in het verleden, en proberen zo recente gebeurtenissen in hun context te plaatsen. Toch halen deze kranten hun informatie selectief aan om hun eigen mening kracht bij te zetten. De populaire kranten gebruiken hardere taal, werken meer met stereotiepen en hebben de neiging feiten te dramatiseren. Ze hebben ook beduidend meer aandacht voor de bezorgdheid van de man in de straat. Door een gebrek aan achtergrondinformatie en analyses, staan sommige artikels los van hun context. Op die manier spelen de populaire kranten ook meer op de man dan de kwaliteitskranten.

7 Algemeen besluit

Het opzet van dit onderzoek was van tweevoudige aard. In de eerste plaats wilden we nagaan welk belang Nederlandstalige en Franstalige kranten aan Brussel-Halle-Vilvoorde hechten (H1). In de tweede plaats stelden we ons de vraag welke frames in de Nederlandstalige en Franstalige kranten opduiken bij hun berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde (H2).

Om een antwoord op de eerste vraag te vinden, stelden we twee groepen hypothesen op. De eerste groep bevat stellingen over het verschil tussen Franstalige en Nederlandstalige kranten (H1.1), de tweede groep over het verschil tussen kwaliteits- en populaire kranten (H1.2).

Wanneer we de eerste groep stellingen bestuderen, stellen we vast dat Franstalige kranten meer aandacht besteden aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan Nederlandstalige kranten (H1.1). Met name de Franstalige kwaliteitskrant *Le Soir* besteedt meer aandacht aan het thema dan de Nederlandstalige kranten. Voor de Franstalige populaire krant *La Dernière Heure* gaat de stelling niet op.

Zo bevat *Le Soir* meer artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde dan *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*. Bovendien zijn de artikels over dat thema in *Le Soir* groter dan in de Nederlandstalige kranten en gaan ze vergezeld van grotere koppen. De foto's bij de artikels zijn dan weer groter in de Nederlandstalige kranten. Dat *Le Soir* de meeste aandacht heeft voor Brussel-Halle-Vilvoorde, blijkt ook uit het aantal artikels over dat onderwerp op de voorpagina van de krant. De krant brengt vaker voorpaginanieuws dan de twee Nederlandstalige kranten. *La Dernière Heure* plaatst als Franstalige populaire krant dan weer het kleinste aantal artikels over Brussel-Halle-Vilvoorde op de voorpagina.

In de tweede groep hypothesen gaan we het verschil tussen kwaliteits- en populaire kranten na. Die groep hypothesen leert ons dat de kwaliteitskranten meer aandacht besteden aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan populaire kranten (H1.2). Ze schrijven meer en grotere artikels over het onderwerp, en plaatsen die artikels vaker op de voorpagina. Kwaliteitskranten bevatten ook grotere koppen en foto's over Brussel-Halle-Vilvoorde dan populaire kranten. Dat alles wijst erop dat deze kranten meer aandacht hebben voor het thema.

De tweede grote vraag van het onderzoek was welke frames er in de kranten opduiken bij hun berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde (H2).

Als eerste gingen we na of de Franstalige en Nederlandstalige kranten verschillende frames gebruiken in hun berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde (H2.1). We stelden vast dat dit zeker het geval is, omdat elke krant vertrekt vanuit de idee dat de andere taalgroep haar eigen belangen nastreeft en geen rekening houdt met de overkant van de taalgrens. Wat dat betreft hanteren de Franstalige en Nederlandstalige kranten een gelijkaardig perspectief. Maar in de invulling van dat perspectief merken we verschillen.

De Franstalige kranten schilderen de Vlamingen regelmatig als separatisten af, die streven naar een ondoorlaatbare taalgrens of zelfs een onafhankelijk Vlaanderen. Daarom stellen we in de Franstalige kranten vaak een angst voor het einde van België vast. Zij vrezen dat het land ophoudt te bestaan als de Vlamingen hun wil doordrukken. Iets wat ze absoluut willen vermijden.

De Nederlandstalige kranten schrijven vaak vanuit het oogpunt dat Franstaligen moeilijke onderhandelaars zijn, die niet van hun standpunten willen afwijken en die de faciliteitengemeenten als een deel van Brussel zien. De Nederlandstalige kranten zijn daarom van mening dat de Vlaamse actoren niet zomaar toegevingen mogen doen ten aanzien van de Franstaligen. In de Nederlandstalige opinie mag de rand rond Brussel niet verder verfransen en moet de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde om die reden zo snel mogelijk gesplitst worden. Ook een staatshervorming is volgens de Nederlandstalige kranten nodig, om het land efficiënter te kunnen besturen.

Vervolgens vroegen we ons af of kwaliteitskranten en populaire kranten verschillende frames gebruiken in hun berichtgeving rond Brussel-Halle-Vilvoorde (H2.2). Ook al vertegenwoordigt elke krant de eigen taalgemeenschap, de aanpak bij de populaire en de kwaliteitskranten verschilt wel degelijk. Ze verkondigen hun mening op een andere manier.

Kwaliteitskranten meten zich meestal een imago van degelijkheid aan als ze een communautair standpunt willen verduidelijken. Ze gebruiken kaderstukken, achtergrondinformatie en analyses om alle feiten te duiden. Bovendien trekken ze regelmatig een parallel met verwante gebeurtenissen in het verleden om recente feiten in hun context te plaatsen. Met al die zorgvuldig uitgekozen informatie wekken de kwaliteitskranten een imago van degelijkheid en objectiviteit. Maar omdat de informatie net selectief wordt aangehaald, dient ze vaak enkel om het standpunt van de krant kracht bij te zetten, en niet zozeer om de lezer te informeren.

Populaire kranten publiceren artikels vanuit een emotioneel standpunt. Zij richten zich dikwijls op de bezorgdheid en het onbegrip van de man in de straat, gebruiken hardere taal, werken meer met typetjes en hebben de neiging feiten te dramatiseren. Op die manier willen populaire kranten dichter bij 'de mensen' staan, in plaats van ingewikkelde analyses te maken. Door het ontbreken van achtergrondinformatie en analyses, staan

sommige artikels echter los van hun context. Hierdoor slagen de populaire kranten er beter in op de man te spelen, en geven ze de lezer het gevoel dat politici vooral aan zichzelf denken en niet inzitten met het belang van het land.

De derde vraag die we ons stelden was of de gebruikte frames het Vlaamse of Franstalige standpunt vertegenwoordigen (H2.3). Dat is onmiskenbaar het geval. De frames vertegenwoordigen ontegensprekelijk het standpunt van de eigen taalgroep. De Nederlandstalige kranten ademen het Vlaamse standpunt uit, de Franstalige kranten het Franstalige standpunt. Er wordt amper aandacht besteed aan het standpunt van de andere taalgroep. Als dat al gebeurt, dan wordt het standpunt in kwestie zeer summier en karikaturaal weergegeven, en duidelijk benoemd als 'het andere standpunt'. Gevolg daarvan is dat de kranten meer focussen op conflicten tussen de standpunten, dan op mogelijke compromissen.

Tot slot gingen we na of de gehanteerde frames mee evolueren met het Vlaamse/Franstalige politieke standpunt over Brussel-Halle-Vilvoorde (H2.4). Ook die vraag kunnen we positief beantwoorden. De kranten zijn een duidelijke vertegenwoordiger van het politieke standpunt van hun taalgroep. Wanneer dat standpunt wijzigt, volgen de kranten. Zo was de toon in juni in elke krant relatief gematigd. Er werd ingegaan op verkiezingscampagnes en -beloftes, en hoe er zou onderhandeld worden. De kranten verkondigden hun standpunt in de zaak Brussel-Halle-Vilvoorde, gaande van de noodzaak van een splitsing beklemtonen tot het nut van de staatshervorming in vraag stellen. In oktober en november was de situatie veel meer gespannen, omdat de onderhandelaars na meer dan drie maanden nog altijd geen akkoord hadden bereikt. Die spanning was duidelijk waarneembaar in de kranten. In vergelijking met juni speelden de kranten in oktober en november veel meer op de man, waarbij geregeld beschuldigend naar de overkant van de taalgrens werd gewezen. Hun taal was dramatischer en ze gebruikten meer metaforen, die regelmatig een strijdvaardige sfeer uitademden. Net zoals de politici aan de onderhandelingstafel, vonden de kranten dat er hoognodig een akkoord uit de bus moest komen, koste wat het kost.

Algemeen kunnen we besluiten dat er grote verschillen bestaan tussen de Nederlandstalige en de Franstalige kranten. In de eerste plaats stellen we vast dat Franstalige kwaliteitskranten meer aandacht besteden aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan Nederlandstalige kranten. Franstalige populaire kranten hebben ongeveer evenveel aandacht voor het thema als Nederlandstalige kranten. Ook het verschil tussen populaire

en kwaliteitskranten stelt zich duidelijk: kwaliteitskranten besteden meer aandacht aan Brussel-Halle-Vilvoorde dan populaire kranten.

In de tweede plaats bestaan er heel wat inhoudelijke verschillen tussen de Nederlandstalige en Franstalige kranten. Beide zijn vertegenwoordiger van de standpunten van hun eigen taalgroep, en evolueren ook mee met de politieke consensus. Omdat de twee taalgroepen er verschillende standpunten op nahouden, hanteren de Nederlandstalige en Franstalige kranten zelf ook een verschillend discours.

In de Franstalige kranten staat de eenheid van het land centraal. Zij vrezen dat een splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde en een staatshervorming het einde van België kan betekenen. Zij zijn dan ook helemaal geen vragende partij voor een hervorming. In hun discours van de eenheid van het land roepen de Franstalige kranten ook op tot frontvorming tegen de Vlamingen. Volgens de Franstalige opinie willen die laatsten niets liever dan zich afscheuren van Wallonië. Dit wantrouwen tegenover de Vlamingen blijkt regelmatig uit de metaforen en het taalgebruik in de Franstalige kranten.

De Nederlandstalige kranten beklemtonen de nood aan een staatshervorming en aan de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. Zij argumenteren dat het land goed bestuurd moet worden, en dat het niet langer houdbaar is de gemeenschappen en gewesten volledig gelijk te behandelen. De splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde is in dat opzicht een eerste stap in een grotere staatshervorming, hoewel de kranten ook duidelijk maken dat het tevens om een symbolische taalkwestie gaat. Zij gaan ervan uit dat de taalgrens gerespecteerd moet worden: wie de grens oversteekt, moet zich aanpassen.

Die twee visies sluiten elkaar niet per se uit. Toch positioneren de kranten van de twee taalgroepen zich meerdere malen tegenover elkaar, precies om de onverzoenbaarheid van beide standpunten te beklemtonen. We kunnen besluiten dat de communautaire discussie op twee verschillende niveaus gevoerd wordt, waarbij de argumenten van het ene niveau het andere amper bereiken. Beide niveaus spreken niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk een andere taal. Daar zijn de kranten een perfecte uiting van.

8 Relatie met het praktijkgedeelte

Het praktijkgedeelte van deze masterproef bestaat uit een reportage in de rand rond Brussel. Zowel straatinterviews, een gesprek met een gemeenteambtenaar als een interview met Michel Doomst komen aan bod.

In het theoretische deel bestudeerden we hoe kranten over Brussel-Halle-Vilvoorde schrijven. In het praktische deel draaien we de rollen om: via een rondrit door Brussel-Halle-Vilvoorde komen we te weten hoe dat gebied zelf tegenover de communautaire materie staat. Daarbij richten we ons vooral op de taalproblemen en de eigenheid van de regio. Het onderwerp wordt dus opengetrokken, het gaat niet enkel meer over Brussel-Halle-Vilvoorde *an sich*, maar bij uitbreiding over de samenleving en sociale cohesie. De kernvraag die we ons daarbij stellen is: 'Hoe belangrijk is de splitsing van de kieskring voor de rand rond Brussel?'

De voornaamste inzichten uit het academische deel, die nuttig bleken voor het praktijkgedeelte, zijn de verschillen tussen de Nederlandstalige en Franstalige kranten. Vooral de inhoudelijke verschillen tussen beide vormden een interessant uitgangspunt voor het interview met Michel Doomst. Hij stelde immers dat de verschillen binnen de Belgische pers grote gevolgen hebben voor de communautaire opvattingen van de burgers. Omdat het moeilijker te toetsen is hoe iemand de hoeveelheid krantenartikels over Brussel-Halle-Vilvoorde ervaart, hebben we het kwantitatieve deel van de masterproef niet verder gebruikt in het praktijkgedeelte.

De reportage zelf kwam relatief vlot tot stand. Veel mensen werkten vriendelijk mee tijdens de straatinterviews, wat een diversiteit aan antwoorden opleverde. Een bemerking hierbij is dat de interviews afgenomen werden op een dinsdagmiddag, net voor de zomervakantie. Daardoor werden de straten vooral bevolkt door studenten, huisvrouwen en gepensioneerden. Meer geïnterviewden uit de actieve bevolking zouden misschien andere antwoorden opleveren. Bovendien is de verleiding groot om suggestieve vragen te stellen, waardoor bepaalde mensen misschien dingen zeggen die ze anders of minder uitgesproken bedoelden.

In Ternat stond een vriendelijke bediende mij te woord, die onmiddellijk heel wat praktische informatie over het taalbeleid van de gemeente gaf. Ook haar eigen ervaringen vertelde ze met verve. Toch miste het geheel een kritische ondertoon en bleef het interview beperkt tot het uitwisselen van informatie. Een mogelijke oplossing was

nog andere gemeenten te raadplegen, maar die zouden waarschijnlijk een gelijkaardig verhaal vertellen.

Ook een afspraak maken met Michel Doomst in Gooik gaf weinig problemen. Helaas had de burgemeester tijdens het interview weinig tijd, waardoor de vragen in een sneltempo werden afgehaspeld. De sfeer tijdens het interview zat wel goed, en ondanks de korte duur verliep alles vlot en zonder pijnlijke stiltes. Een kanttekening daarbij is dat een politicus altijd een eigen politieke agenda verkondigt in een interview. Als je niet alert blijft, loop je het risico achteloos propaganda over te nemen. Meestal beseft je dan pas achteraf dat je geen rechtstreeks antwoord hebt gekregen op je vragen. Maar wegens de korte duur van het interview had Michel Doomst niet veel tijd om naast de vragen te antwoorden, en dus kregen we meestal de informatie die we voor ogen hadden.

BIBLIOGRAFIE

Berger, Arthur Asa (1998) Media Analysis Techniques. Thousand Oaks, Sage, 218 p.

De Bens, Els & Karin Raeymaeckers (2007) De pers in België. Leuven, LannooCampus 2007, 3de, voll. herz. dr., 504 p.

Deacon, David, Michael Pickering, Peter Golding & Graham Murdock (1999) Researching Communications. A Practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis. Oxford, Oxford University Press, 448 p.

Delwit, Pascal (2005) 'L'échec de la négociation sur la circonscription électorale de Bruxelles-Hal-Vilvorde'. L'année sociale, 2005, p. 11-26.

Entman, Robert M. (1993) 'Framing. Toward Clarification of a Fractured Paradigm'. Journal of Communication, 43, 4, p. 51-58.

Fiske, John & John Hartley (2003) Reading Television. London/New-York, Routledge, 176 p.

Gardikiotis, Antonis (2003) 'Minorities and Crime in the Greek Press: Employing Content and Discourse Analytic Approaches'. Communications. The European Journal of Communication Research, 28, 3, p. 339-350.

Haspelslagh, Julie (2006) Beeldvorming van de islam in de media: onderzoek naar de diversiteit in de Vlaamse kranten De Standaard en Het Laatste Nieuws 2001-2004. Leuven, K.U. Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen (Licentiaatsverhandeling), 170 p.

Hauttekeete, Laurence, Wim Peersman & Jan Debackere (2002) 'Politiek in de krant: hebt u iets gemerkt? Een onderzoek naar de tabloidisering van politieke berichtgeving in vier Vlaamse dagbladen'. Tijdschrift voor sociologie, 23, 3-4, p. 344-369.

Hofstetter, Richard C. (1981) 'Content Analysis'. In: Handbook of Political Communication, Dan D. Nimmo & Keith R. Sanders (ed.). London, Sage, p. 529-560.

Hüttner, Harry, Karsten Renckstorf & Fred Wester (1995) Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap. Houten, Bohn Stafleu Van Loghum, 695 p.

Jacobs, Lindsay (2007) Het discours van de multiculturele samenleving: een vergelijkende studie tussen De Standaard en Het Laatste Nieuws in 1987 en 2007. Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Faculteit Economische, Politieke en Sociale Wetenschappen (Licentiaatsverhandeling), 126 p. + bijlagen.

Johnson, R. Burke & Anthony J. Onwuegbuzie (2004) 'Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come'. Educational Researcher, 33, 7, p. 14-26.

LOB (2007) 'Wat is een belangenconflict?'. De Standaard, 8 november 2007, p. 8.

McQuail, Denis (1977) Analysis of newspaper content: a report. London, Her Majesty's stationery office, 364 p., Royal Commission on the Press. Research Series 4.

McQuail, Denis (2005) McQuail's Mass Communication Theory. London, Sage, 5th edition, 616 p.

Neuendorff, Kimberly A. (2001) The Content Analysis Guidebook. London, Sage, 308 p.

Sinardet, Dave (2007) Wederzijdse mediarepresentaties van de nationale 'andere'. Vlamingen, Franstaligen en het Belgische federale samenlevingsmodel. Antwerpen, Universiteit Antwerpen, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen (Doctoraatsverhandeling), 487 p.

Sinardet, Dave (2008a) 'Flemish parties in a Consociational Federal Context: Falling for the Temptation of Majoritarianism? The case of Brussels-Halle-Vilvoorde'. In: David Hanley and Carl Devos (eds.). Flemish Parties between Region, Federation and Europe, Brussels, KVAB.

Sinardet, Dave (2008b) 'The 2007 Belgian Federal Elections: Belgian Federalism Put to the Test'. West European Politics, 31, 5, p. 1016-1031 (Proefdruk).

Van Bavel, Jan (2005) Inleiding tot de multivariate analyse. Brussel, Vrije Universiteit Brussel (Cursus vakgroep sociaal onderzoek).

Van Gorp, Baldwin (2004) Framing en het interpreteren van nieuws. Antwerpen, Universiteit Antwerpen, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, 26 p.

Van Waeyenberghe, Margot (2002) 'Royal Wedding'. Inhoudsanalyse over berichtgeving in Belgische kranten over prinselijk huwelijk van prins Filip en Mathilde in december 1999. Leuven, K.U. Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen (Licentiaatsverhandeling), 138 p.

Verriest, Laurence (2005) Communautaire beeldvorming in Belgische kranten. Een kwantitatieve inhoudsanalyse van de berichtgeving over de andere gewesten. Leuven, K.U. Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen (Licentiaatsverhandeling), 105 p.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Codeerschema

Algemene berichtkenmerken		
Krantentitel	nominaal	Krant waarin het artikel verscheen 1. De Standaard 2. Het Laatste Nieuws 3. Le Soir 4. La Dernière Heure
Datum	metrisch	Datum waarop het artikel verscheen dd.mm.jj
Weekdag	nominaal	Weekdag waarop het artikel verscheen 1. Maandag 2. Dinsdag 3. Woensdag 4. Donderdag 5. Vrijdag 6. Zaterdag
Artikeltitel	nominaal	Titel van het artikel
Presentatie		
Plaats van het artikel in de krant	ordinaal	Paginanummer
Journalistiek genre	nominaal	Katern 1. Voorpagina 2. Politiek 3. Binnenland 4. Verkiezingen 5. Formatie/Temps forts 6. Editoriaal 7. Événement 8. Andere
Oppervlakte kop	ordinaal	1. Klein 2. Middelgroot 3. Groot
Oppervlakte foto	ordinaal	1. Klein 2. Middelgroot 3. Groot
Oppervlakte artikel	ordinaal	1. Klein: rond 150 woorden 2. Middelgroot: 151-400 woorden 3. Groot: meer dan 400 woorden

Bijlage 2: Selectie kranten

	Juni			Oktober/November			
	Week 1	Week 2	Week 3	Week 4	Week 5	Week 6	Week 7
Maandag	4			22		5	12
Dinsdag		12			30	6	
Woensdag			20			7	
Donderdag	7			25		8	15
Vrijdag		15			2	9	
Zater- en zondag			23 en 24			10 en 11	